Široký Důl

studie komunitní návsi | 2022/2023

Ing. arch. Lucie Zádrapová | Ing. arch. Radek Toman, Ph.D. |

Zelené kopce zde tvoří údolí, na jehož dně se vlní malý nenápadný potůček. Měkké stráně se k němu pozvolna svažují a na svých hřbetech nesou jednotlivá stavení. Ta srůstají se svým místem, každá chalupa jako malý uzlík vesnické sítě. Vyrůstají zde jako houby z podhoubí krajiny. Prostorná a přesto intimní zákoutí se objevují za každým rohem. Každý dům je kontextuální, reaguje na specifické podmínky svého okolí. Od domů se rozléhají zahrady, často pouze s naznačením hranic. Zahrady se zde stávají polštáři mezi krajinou a domem.

Sedlové střechy mezi sebou svírají dvorky, plaňkové ploty vymezují rozkvetlé keře, břečťan popíná kamenné štíty. Vrby a břízy ohraničují intimní zákoutí u potoka a jabloňové sady se táhnou za staveními. Celá vesnice je jako síť vztahů z nichž vyrůstají varianty několika typologií. Dům s dvorem, zahrádka se slunečnicemi, plaňkový plot,..

Pouze náves nezapadá do této sítě. Je to rozvolněný prostor, který tuto síť trhá a páře její strukturu. Fungující vlákna vesnice se tady trhají a visí volně do prostoru. My jsme náves přirovnali k rozřezanému koláči seskládaného hned z několika příchutí...a maková se nebaví s tvarohovou....

Chtěli bychom, aby se tato výchozí metafora o koláči a síti stala ústředním motivem našeho návrhu. Aby se náves vrátila k vesnici, aby se zapojila do její rostlé struktury a stala se plnohodnotnou součástí. Aby to byl prostor pro setkávání do kterého by se rozšířily aktivity z interiérů školy, hospody či kulturního domu. Mnohovrstevnatý prostor s možnostmi různého využití, příjemný k pobytu, živý, napojený na své okolí a přinášející nové nápady a inspiraci svým obyvatelům.

Obsah

1. workshop s obyvateli	9
2. současný stav	19
3. analýzy	29
4. studie veřejného prostoru	39
5. studie venkovní třídy	65
6. péče o dědictví venkova	73

1 workshop s obyvateli

09 2022

Výsledky workshopu

Workshop s obyvateli se uskutečnil v září 2022. Setkání se zúčastnilo kolem 25 místních obyvatel. Rozdělení do 4 skupin postupně zapisovali do poskytnutých map své dojmy z vesnice. Pozitivní děje, negativní děje a nakonec sepsali i své nápady na zlepšení situace.

V únoru 2023 byla uskutečněna prezentace studie, která vznikla na základě prvního workshopu. Prezentaci následovala diskuze, byly sepsány připomínky. Výsledná studie tyto připomínky zohledňuje.

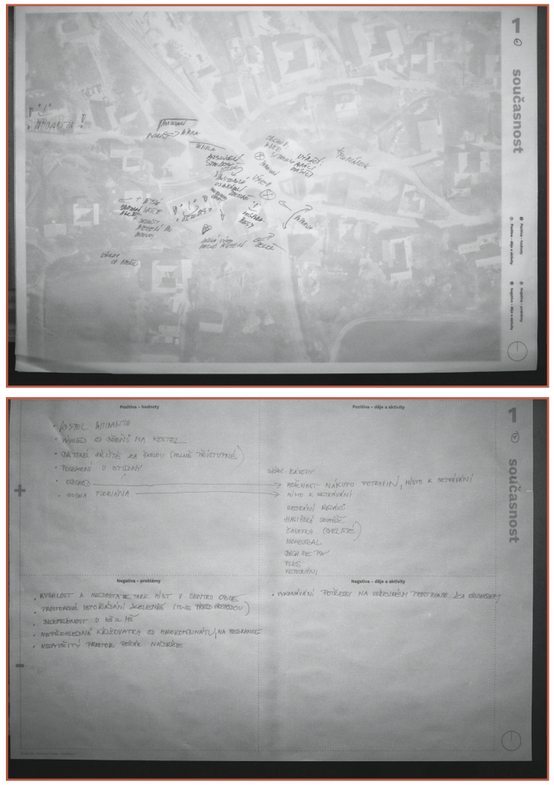

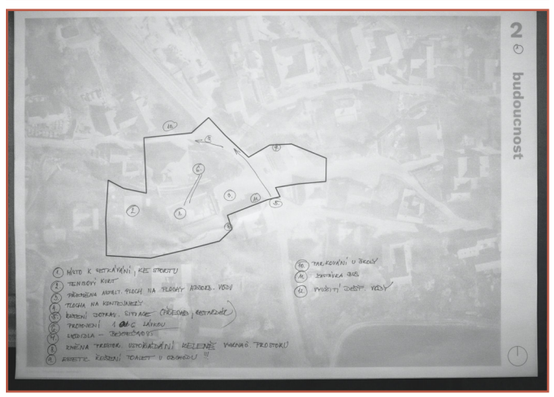

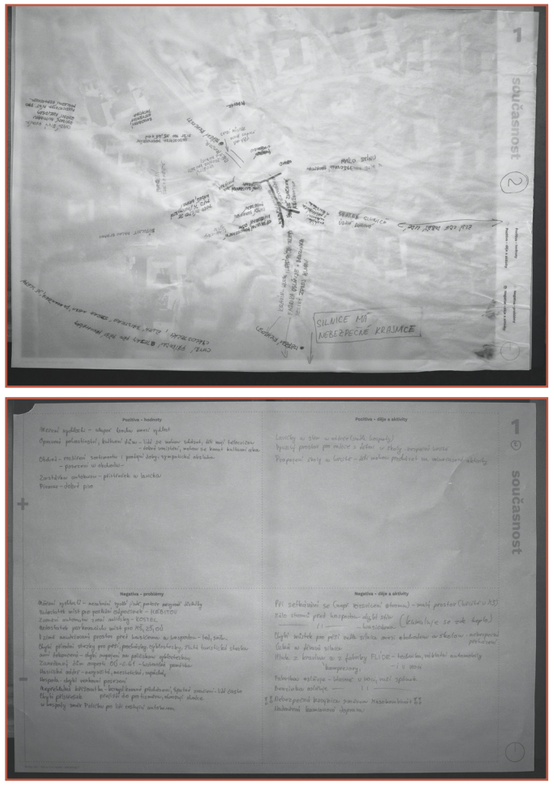
Výsledky workshopu

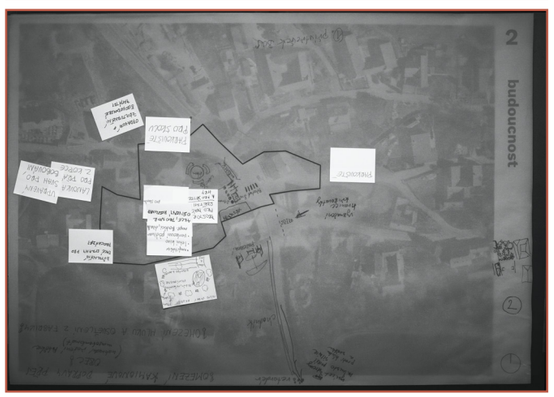
Skupina 1

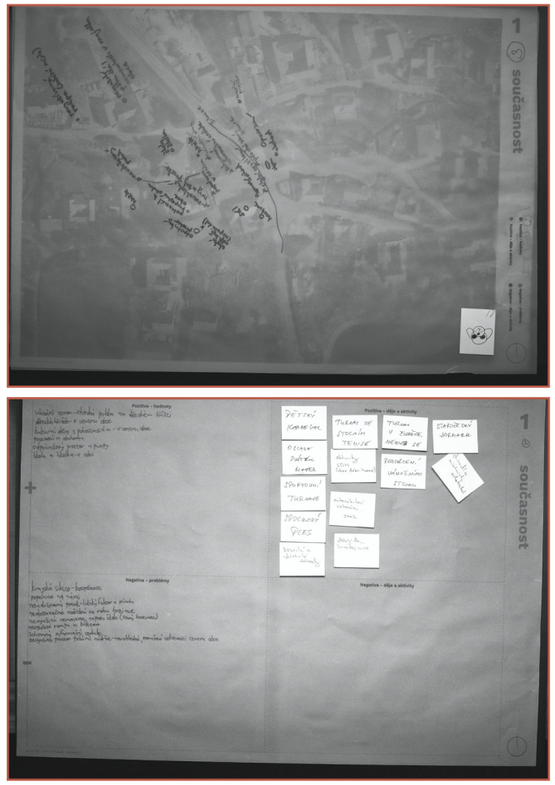

Skupina 2

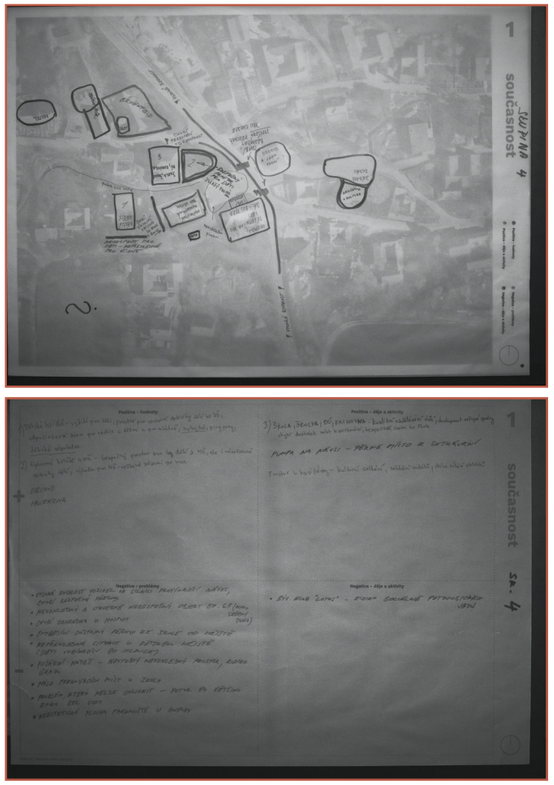

Skupina 3

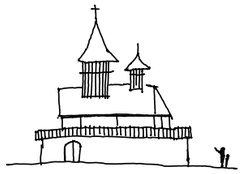

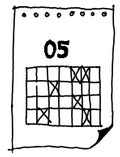
Skupina 4

	skupina			
	1	2	3	4
Výhled na kostel, kostel jako dominanta	●	○	○	○
Posezení u studny	●	○	●	●
Volně přístupné dětské hřiště	●	●	●	●
Obchod	●	●	○	●
Socha sv. Floriána	●	○	○	○
Oplocené hřiště u MŠ	○	●	○	●
Hasičárna	○	○	○	●
Kulturní dění (plesy, divadla, setkání rodáků,..)	●	●	●	●
Vánoční stromeček	○	○	●	○
Kulturní dům	○	●	●	○
Posezení u obchodu	○	●	●	○
Pivovar	○	●	○	○
Přítomnost stínu na části návsi	○	●	○	○

1. Dětské hřiště

Dětské hřiště u školky
Malé oplocené hřiště s hracími prvky. Dopoledne je využívané především dětmi z přilehlé školy a školky (přímý vchod do školky). Odpoledne je hřiště využíváno veřejně. Je poměrně nevhodně umístěné v zákrutu nepříliš bezpečné a nepřehledné silnice.

Sportovní hřiště
Multifunkční nedefinovaná hrací plocha (štěrk), několik hracích prvků a stůl pro stolní tenis. Místo setkávání - děti, rodiče. Hřiště využívá základní škola na tělocvik. Místní zdůrazňovali nebezpečí vedlejší silnice.

2. Kulturní akce

Pravidelné kulturní akce

Dětský karneval
Oslava svátku matek
Spolkový ples
Dětský den
Turnaj ve stolním tenise
Sraz automobilových veteránů
Turnaj v člověče nezlob se
Rozsvěcení vánočního stromu
Staročeský jarmark
Ochotnické divadlo
Běžecké závody
Cyklistické závody
Sraz rodáků
Loučení s létem
Setkání seniorů

Spolky

Sbor dobrovolných hasičů
Veteráni Široký Důl
Myslivecké sdružení Široký Důl
SPORT - ART ŠIROKÝ DŮL, z. s.
RUN TEAM ŠIROKÝ DŮL, z.s.

3. Možnosti setkávání se sousedy

K společnému setkávání slouží hospoda na návsi, posezení u pumpy i krásný kostel.

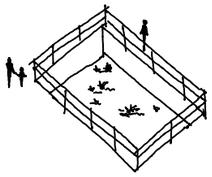

Negativa - problémy, děje a aktivity

	skupina			
	1	2	3	4
Nedostatek parkovacích míst pro MŠ, ZŠ a OÚ	●	●	○	●
Nebezpečný prostor před MŠ a ZŠ	●	○	○	●
Nedostatek turistických stezek	○	●	○	○
Chybí napojení na poličskou cyklostezku	○	●	○	○
Hasičská nádrž	●	●	●	●
Nevyužitý dům č. 61	○	●	●	●
Hospoda nemá venkovní posezení	○	●	○	●
Nebezpečná dopravní situace - rychlá jízda, nepřehledný úsek	●	●	●	●
Autobusová zastávka bez přístřešku	○	●	○	○
Malý/chybějící prostor pro větší venkovní setkávání a kulturní akce	○	●	○	○
Nevhodná, zanedbaná, popř. nedostačující zeleň	●	●	○	○
Chybí stín	○	●	○	○
Obtěžující noční osvětlení, hluk z kravína	○	●	○	○
Popelnice na návsi, umístění a úprava	○	○	●	○
Neudržované koryto potoka	○	○	●	●
Nedostatečné osvětlení (např. roh hostince)	○	○	●	○
Schovaná informační tabule	○	○	●	○
Nepřehledná situace u velkého dětského hřiště	○	○	○	●
Nevyužitá a nevzhledná asfaltová plocha	○	○	○	●
Chybějící veřejné WC (v případě kulturních akcí, turistů,..)	●	○	○	○

1. Zanedbané a nevyužívané stavby

Dům č. 61
Krásná budova původního hostince, dnes nevyužívaná.

Hasičská nádrž
Místo, na kterém se jako problémovém shodly všechny skupiny. Nádrž také byla hlavní motivací obce k vypracování studie veřejného prostoru návsi.
Dnes je hasičská nádrž nefunkční a na ploše 420 m2 tak zabírá veřejný prostor, který by mohl být jinak využit.

2. Dopravní situace

Dopravní situace byla dalším spojovacím motivem workshopu, místní zdůrazňovali především okresní silnici vedoucí skrz obec. Dopravní situace také není ideální z hlediska bezpečnosti dětí i množství parkovacích stání.

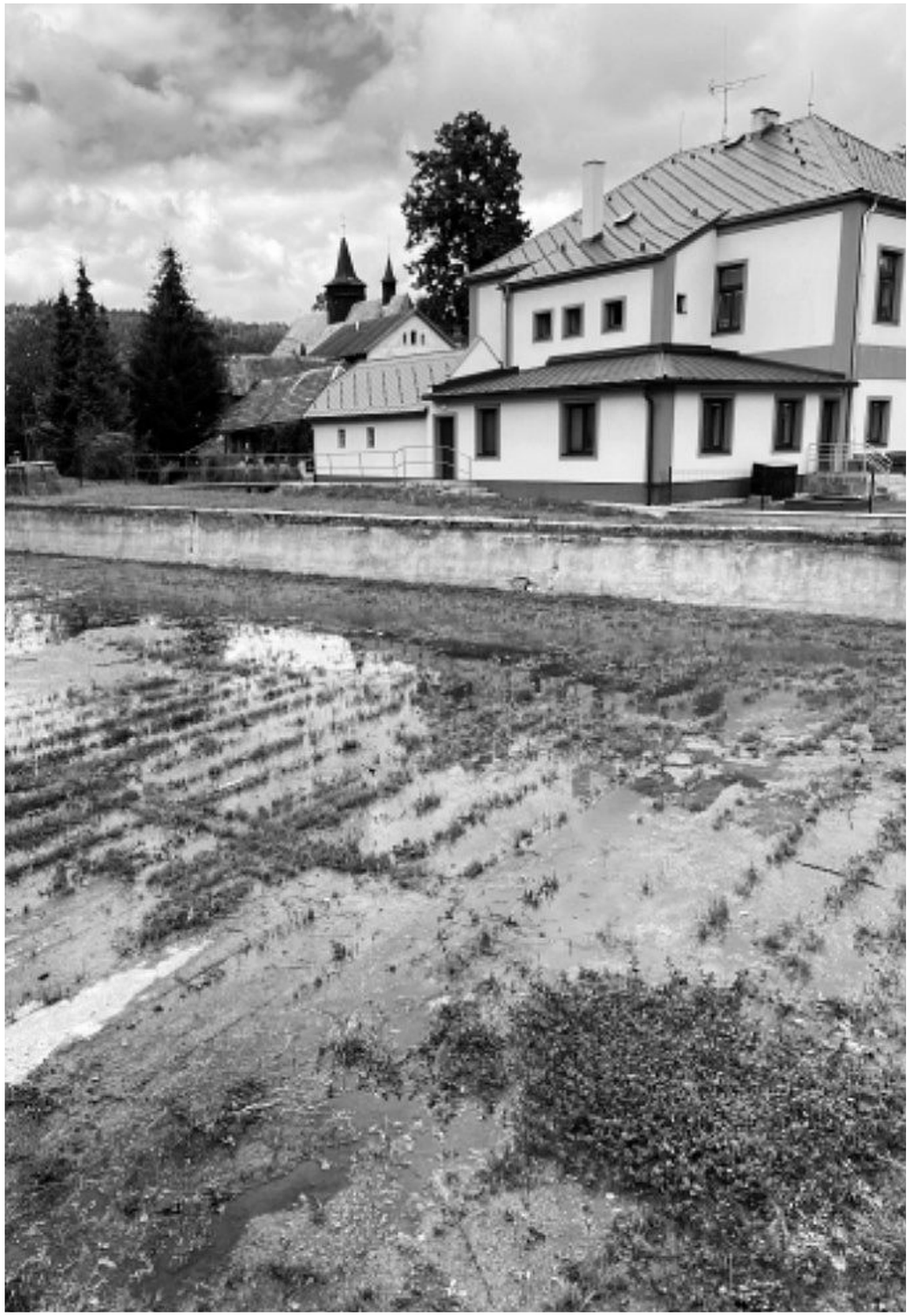

3. Občanská vybavenost veřejného prostoru

Zde se jedná především o nedostatek venkovního sezení, zahrádky před hospodou či odpadkových košů. Zmíněna byla taky možnost zbudování venkovní třídy pro základní školu a veřejných toalet.

2 současný stav

Schwartzplan obce + katastrální mapa
1:5000

Ortofoto obce

Ortofoto středu obce

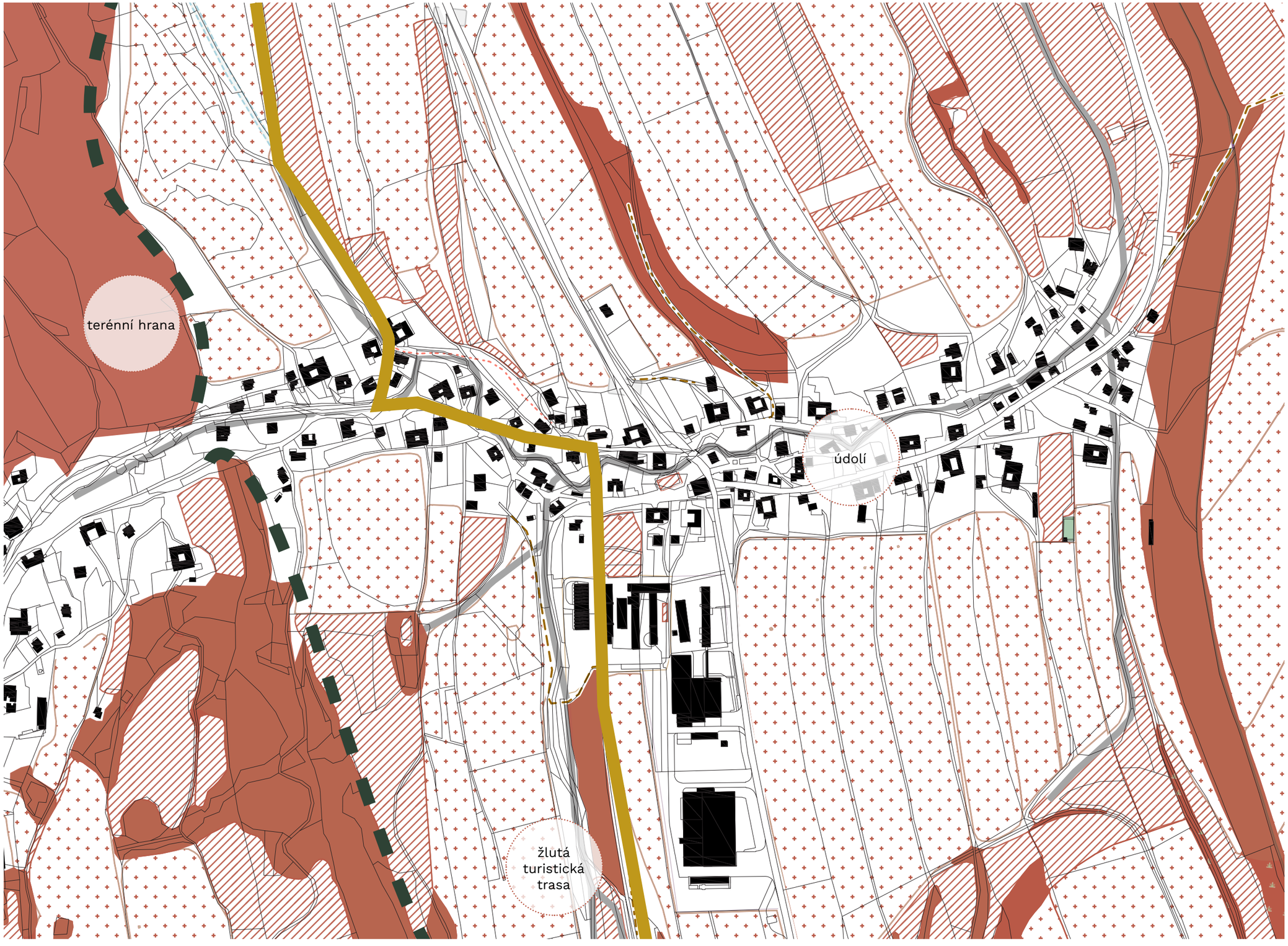
Stávající využití budov na návsi | Strategické zaměry

3 analýzy

Krajina
1:5000

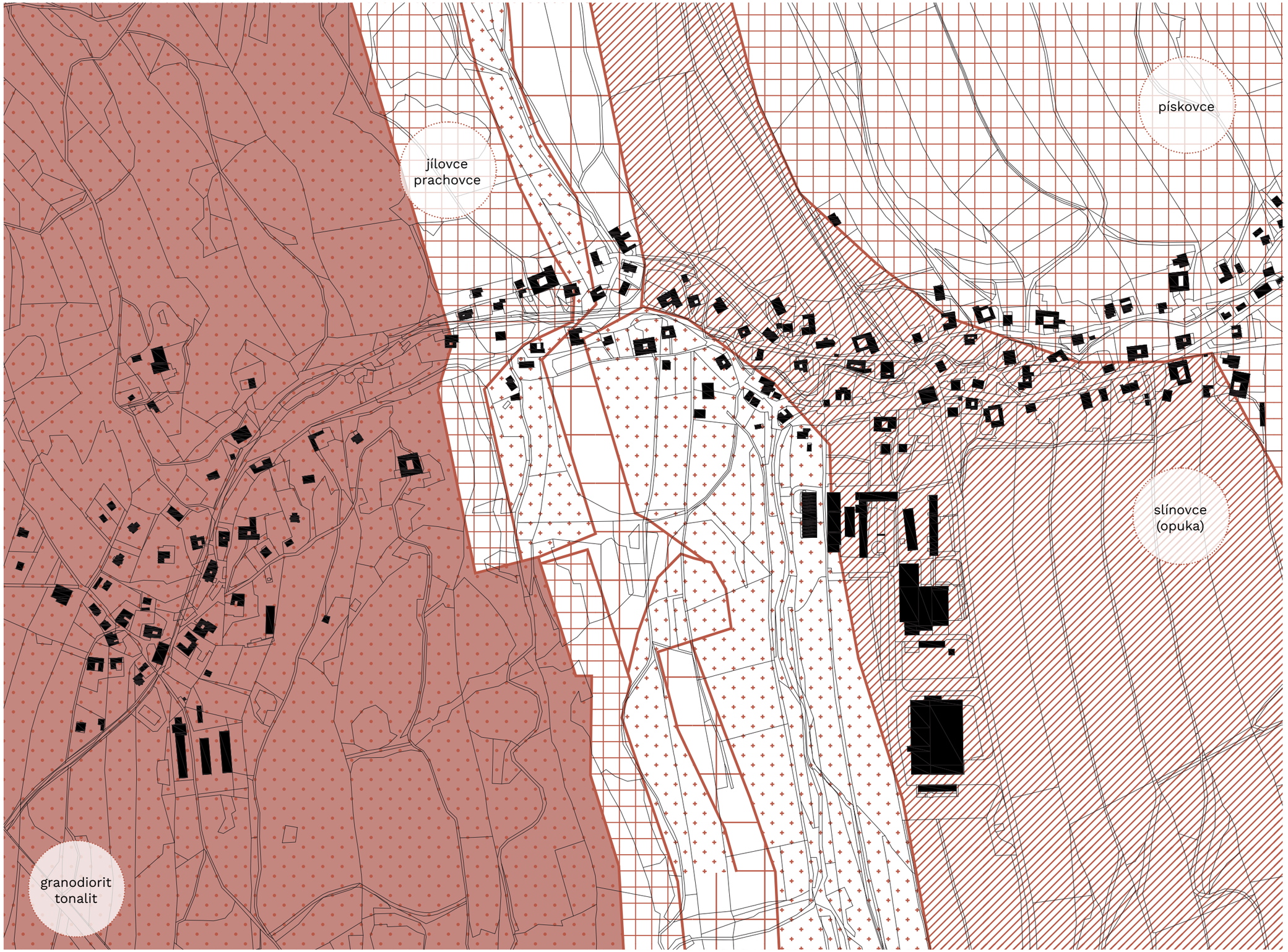

Geologie
1:5000

Doprava

Popis

Skrz náves vede hlavní silnice spojující Široký Důl, Lubnou a Poříčí u Litomyšle s Poličkou. Úsek silnice je přímý, relativně krátký a vede do něj pouze pár vjezdů. To vše, i přes označení naznačující blízkost školy, umožňuje jet řidičům relativně rychle.

V západo-východním směru vede silnice směrem na Sebranice, kterou často využívá nákladní doprava.

Povrchy jsou zpevněné, bez chodníků, či pruhů pro chodce.

Kolize

1
Vchod do školy a školky (a obecního úřadu). Nejsou zde žádná oficiální parkovací místa ani rozptylový prostor před vchodem do školy. Zvýšený provoz (hlavně ráno) tady vyváří nekomfortní a pro děti nebezpečnou situaci.

2
Průjezd obcí (a návsí) není kromě dopravních značek nijak zpomalen. Není zde velký pohyb lidí, povrch silnice se nijak nemění a úsek je pro řidiče relativně přehledný. Nic je tak nenutí výrazně zpomalovat. Kvůli rohu hostince je úsek nepřehledný pro chodce, který si zde i přes malý provoz musí dát pozor a před přejitím silnice zastavit.

3
Plocha ve středu návsi končí intuitivně jako parkoviště (nákupy v samoobsluze, vyzvedávání dětí ze školy,..)

4
Relativně nevyužívaný úsek, kterým ale (dle místních) řada aut projíždí velmi rychle. Silnice sousedí přímo s dětským hřištěm a není od něj nijak oddělena.

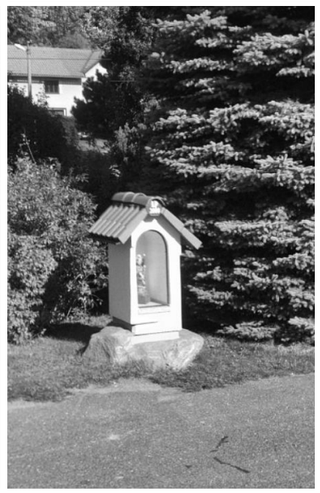
Hodnoty území

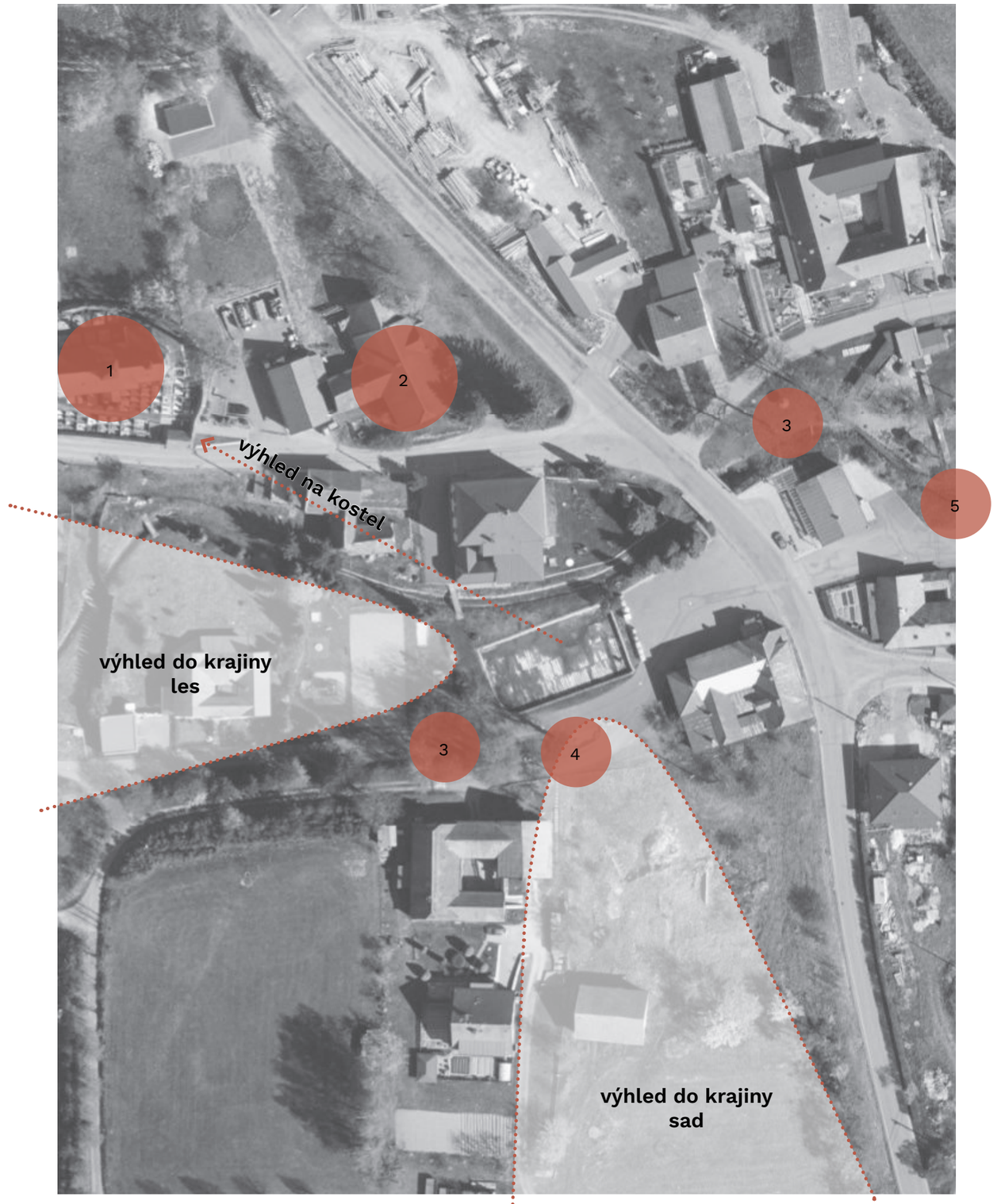
1 kostel sv. Jana Křtitele
2 dům č. 61
3 vzrostlé stromy
4 pumpa
5 kaplička sv. Floriána

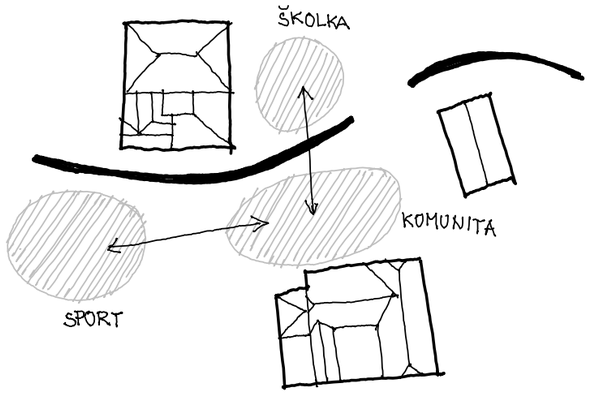

4 studie veřejného prostranství

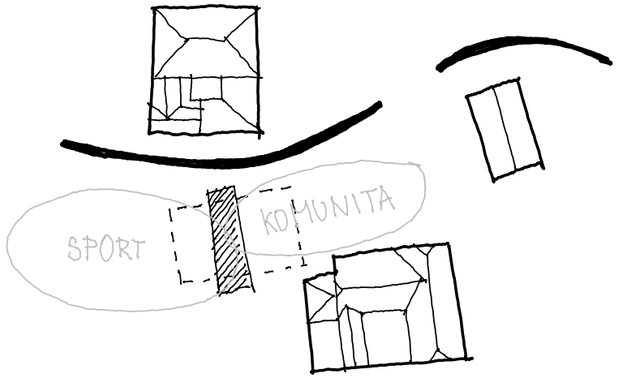

Koncept

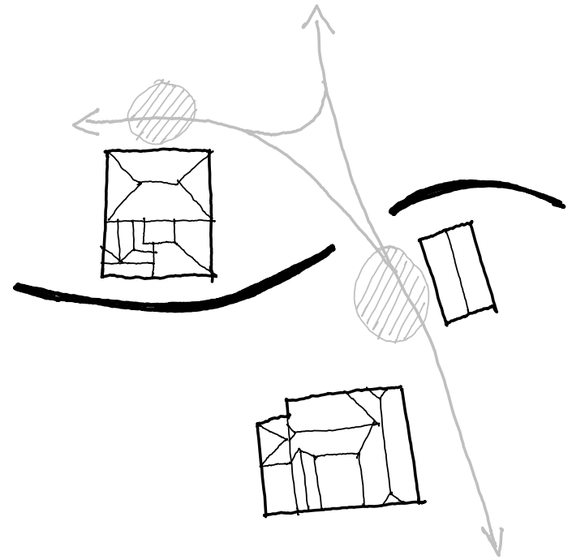
funkční propojení

využití požární nádrže

zklidnění dopravy

Konceptem revitalizace návsi se stala především snaha začlenit prostory návsi do rostlé struktury obce.

Vesnice nemá jednoznačně vymezenou náves. Ta nebyla jasně ohraničena ani v historii, jednalo se spíše o “větší prostor” mezi domy. Měřítko zástavby zde náves nijak nenaznačuje. Náves je tak jedním z dalších volných prostorů, kterých je v obci mnoho a vymezují ji hlavě funkce přilehlých budov. V budově č. 100 sídlí škola a školka, část přízemí je věnována městkému úřadu. Dům č. 86 slouží jako kulturní sál s hospodou. Ta se v minulosti nacházela v č.p. 61, tento dům je ale v současnosti prázdný. Na návsi se pak ještě nachází malá samoubsluha. V těsné blízkosti se také nachází požární zbrojnice a kostel sv. Jana Křtitele.

Náves se pomyslně dělí na 3 zóny. Centrální společenskou, sportovní a školní. Centrální prostor je momentálně těžce využívatelný (nebezpečná dopravní situace, vyasfaltovaná plocha, nevyužívaná požární nádrž). Sportovní plocha a dětské hřiště u školy jsou využívany.

Nový návrh stávající zóny respektuje a pouze se snaží vylepšit jejich samotné fungování a propojení mezi sebou.

Centrální plocha
Centrální plocha návsi je definována novou kamennou dlažbou, ta zároveň přesahuje i přes silnici, kde funguje jako nástroj zpomalení dnes nebezpečené dopravní situace. Členění dlažby naznačí okraje silnice i 3 parkovací místa.

Součástí centrální plochy je nová předzahrádka hospody, nové lavičky, odpadkové koše, stojany na kola a nabíječka na elektrokola.

Požární nádrž
Vybudovaná v průběhu 2. pol. 20. stol. - stala se vznikem hydrantové sítě nadbytečnou. Její velká plocha však zabírá velkou část veřejného prostoru návsi. Návrh počítá s využitím zapuštěného prostoru nádrže. V části přiléhající centrální ploše je vybudováno stupňuvité sezení. Prostor se tak stává malým amfiteátrem, který slouží k rozšíření prostor pro společenské aktivity. V polovině požární nádrže je umístěn pavilon, který může sloužit jako venkovní třída školy nebo zázemí pro různé kulturní akce. V západní části požární nádrže se nachází biotop/dešťový záhon, který sbírá stávající přítok do nádrže (v dalších stupních projektové dokumentace nutno ověřit stav přítoku). Přístup do nádrže je řešen bezbariérovou rampou a dalším posedovým schodištěm.

Lávka
Centrální prostor návsi spojuje s prostorem před školkou nová široká dřevěná lávka. Technické řešení lávky je předmětem dalších stupňů projektové dokumentace.

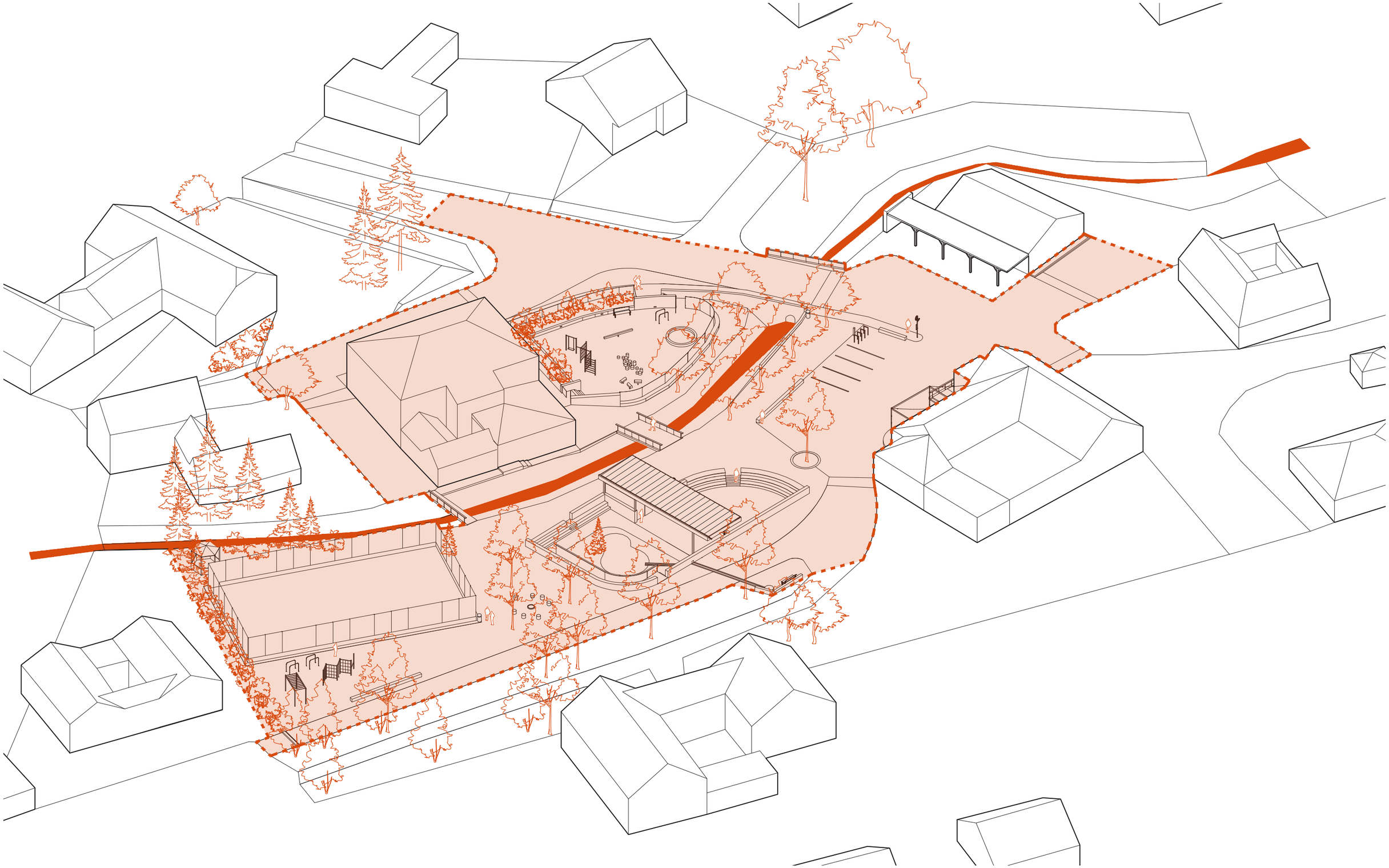
Hřiště školky
Hřiště zůstává na žádost místních obyvatel na stávajícím místě. Je zde ale navržen nový průchod kolem budovy, navazující na novou lávku. Průchod zajišťuje plynulý prostup územím a v budoucnosti i přímou návaznost na dům č. 68. Tam obec do budoucna plánuje přestěhovat obecní úřad. Spolu s lávkou navíc vytváří průchod návsí mimo silnice, a umožnuje tak např. školním dětem bezpečný pohyb v rámci návsi (např. přesun dětí do sálu kulturního domu, který je využíván jako tělocvična.) Přístup k hřišti od východu zajišťují nové terénní schody.

Sportovní hřiště
Stávající sportovní hřiště je v návrhu nahrazeno novou sportovní plochou o rozměrech 15 m x 27 m. Hřiště je řešeno jako samostaný objekt s oplocením. Parametry hřiště a materiál povrchu budou upřesněny v dalších stupních projektové dokumentace dle zvoleného výrobce.

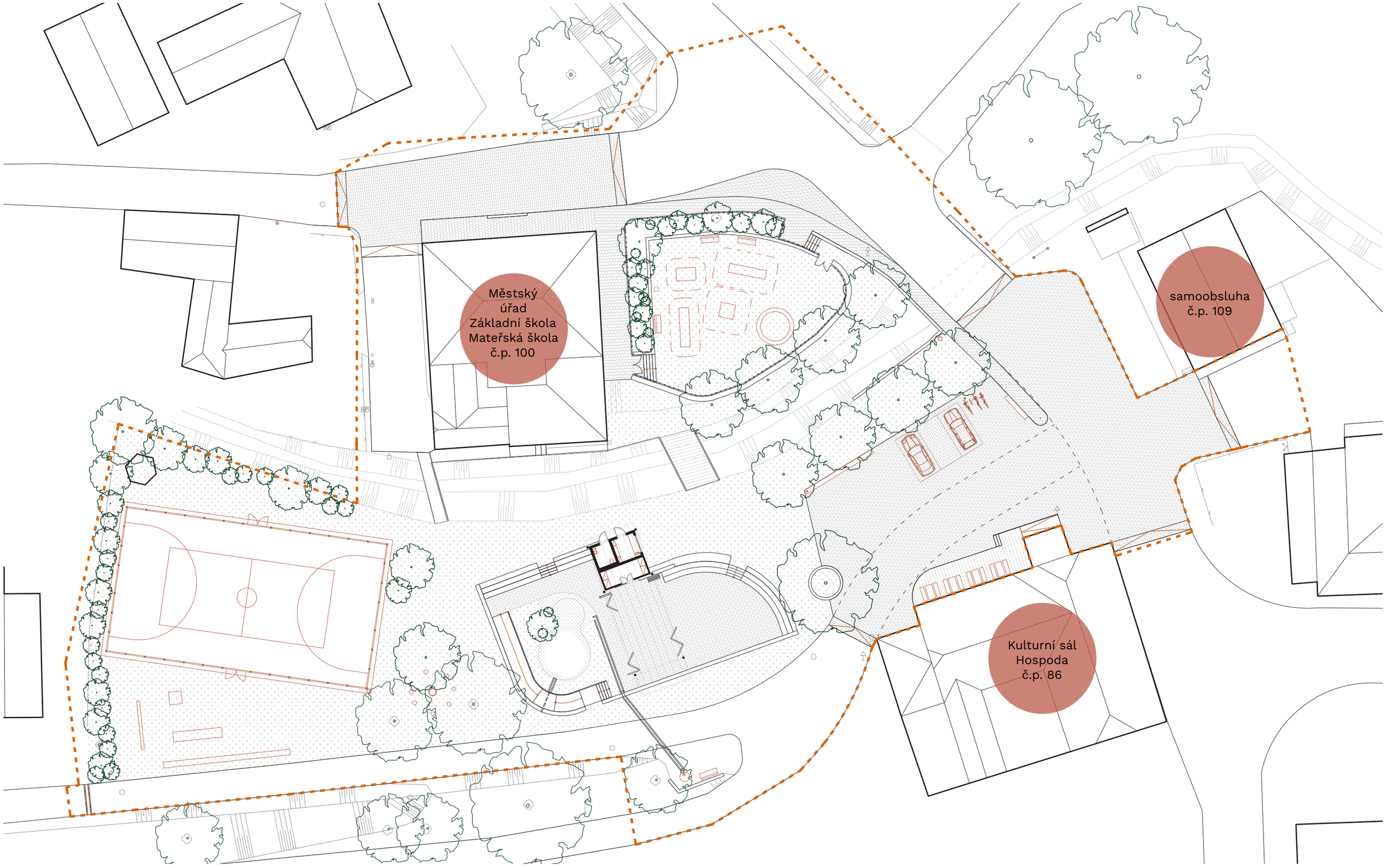
Altán
Objekt je navržen jako dřevěný přístřešek. Uzavřená část je zděná a obsahuje skladovací prostory a wc. Střecha je provedena z průsvitného polykarbonátu.
Přístřešek je doplněnen skládacími stěnami. Je tak možné jej různě zavřít/otevřít dle potřeby. Může sloužit jako zastřešení pro kapelu, provizorní šatna pro spotovce či jako stěna na promítání letního kina.

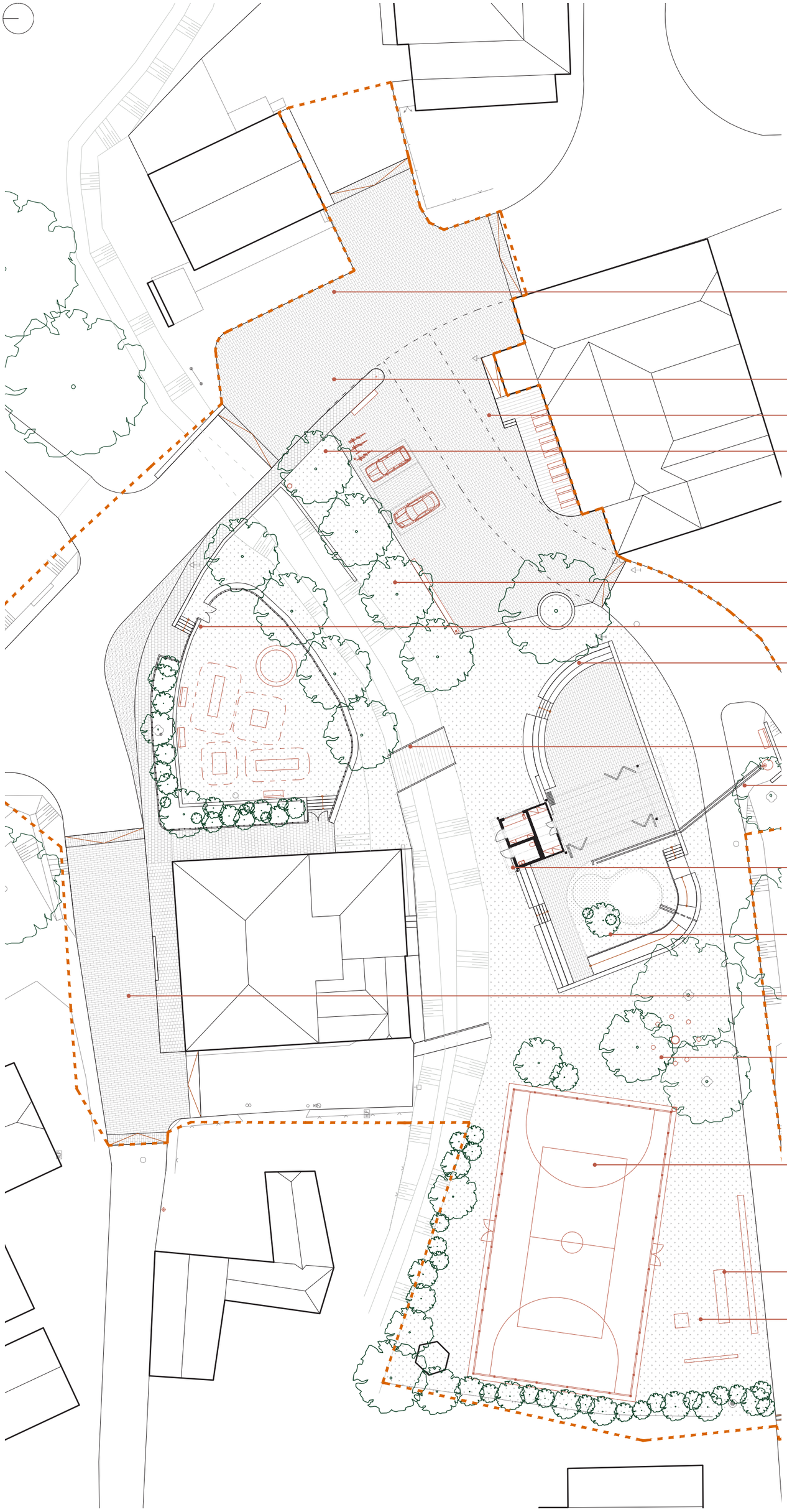
Nadhledová axonometrie území

Situace
1:350

Hlavní body návrhu

centrální plocha návsi
zpomalení dopravy

autobusová zastávka

zahrádka hospody

stojany na kola
nabíječka na elektrokola

dlouhá lavička

hřiště školky

auditorium

lávka

posezení u pumpy

pavilon

biotop

chodník

ohniště

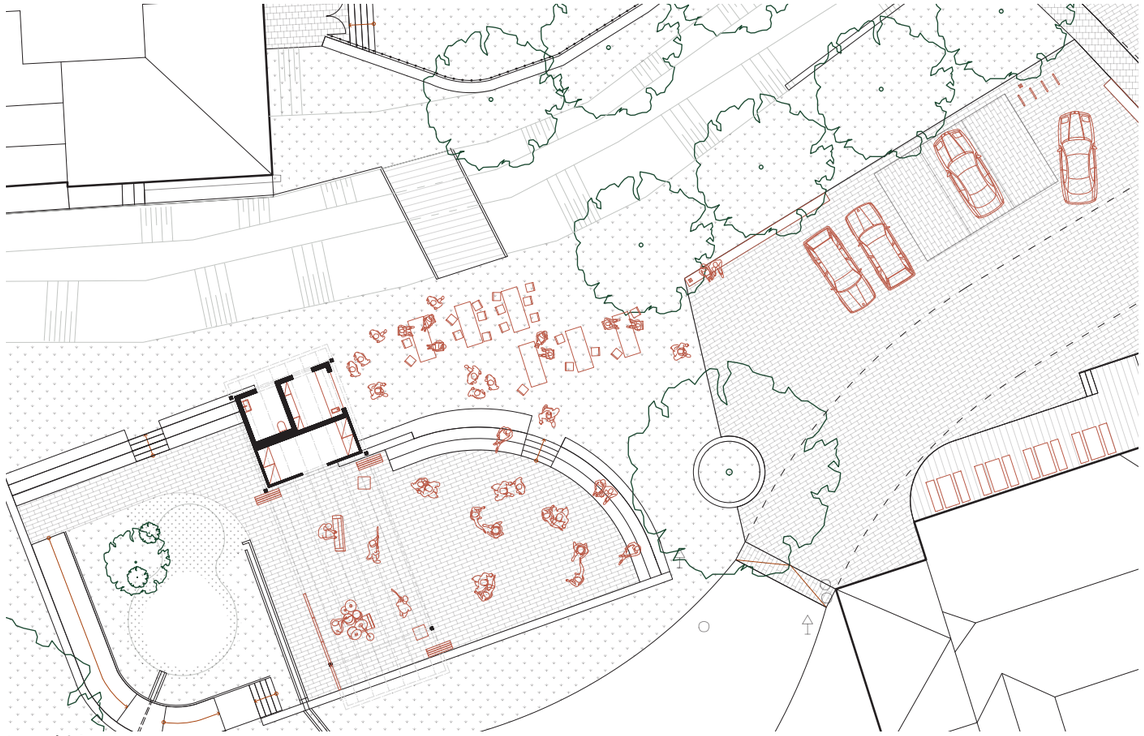
sportovní hřiště 27m x 15m

dlouhá lavička | zábrana

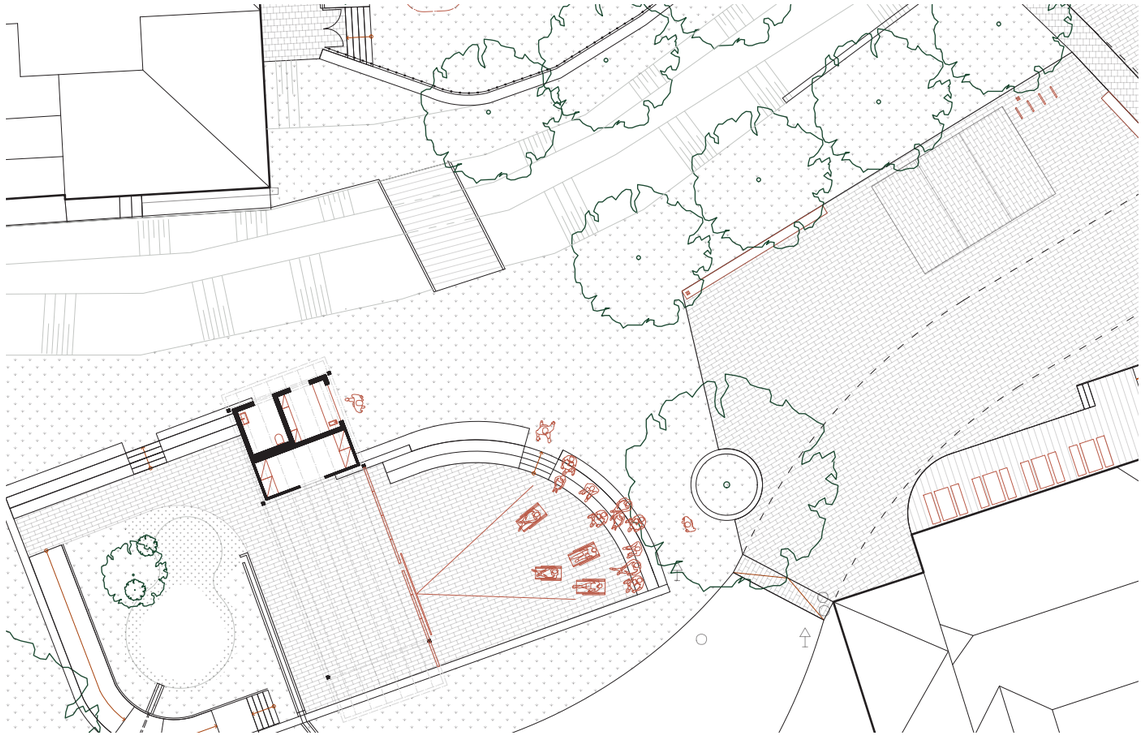
herní prvky

Situace - centrální plocha, příklady využití
1:300

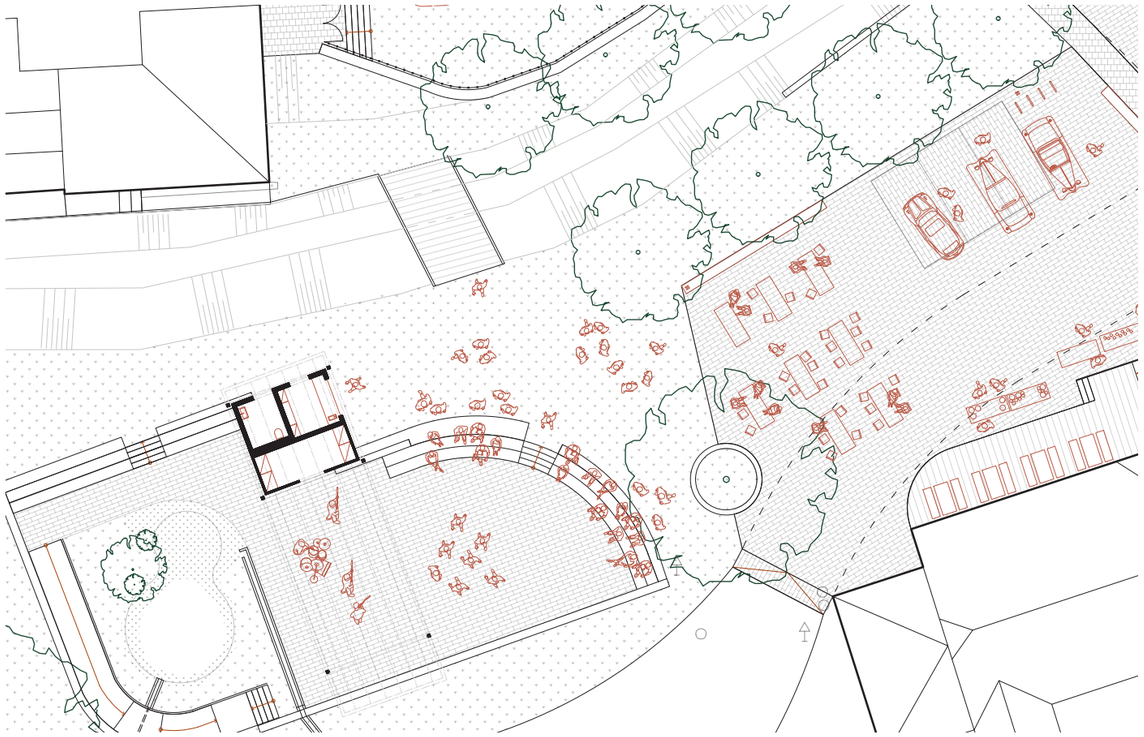
Taneční zábava

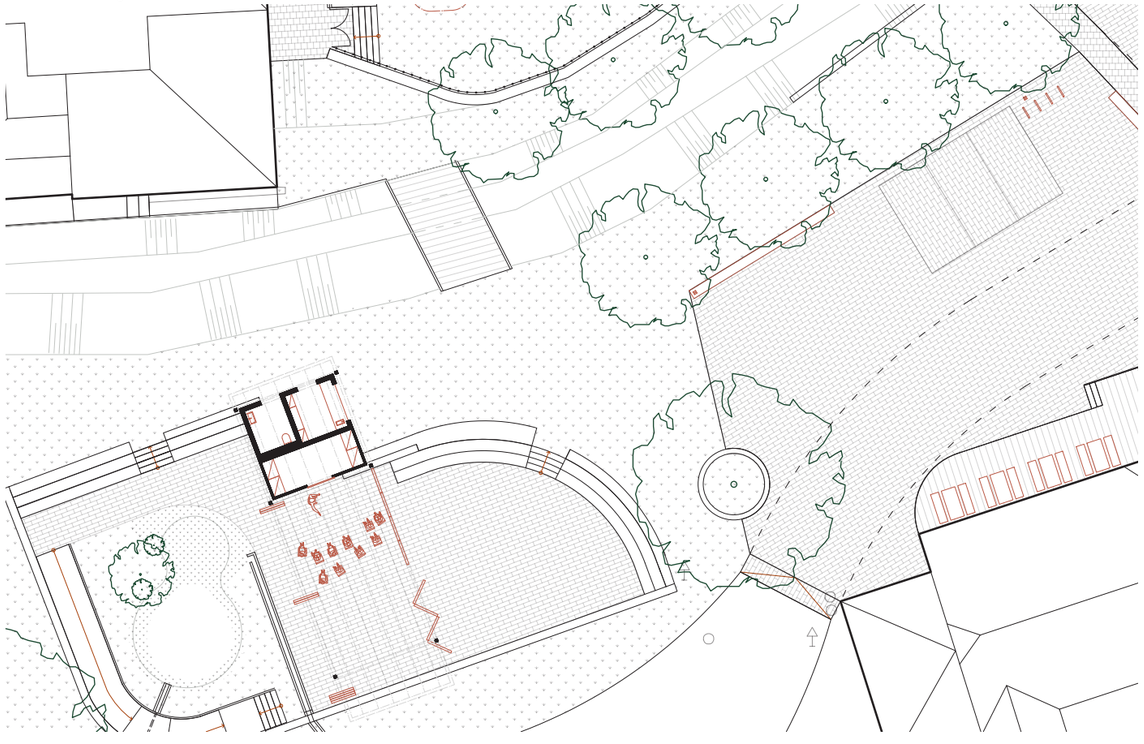
Letní kino

Setkání rodáků

Venkovní výuka

Dopravní řešení

Skrz prostor návsi prochází v současnosti tři silnice, z toho dvě místní a jedna okresní silnice III. třídy č. 35910

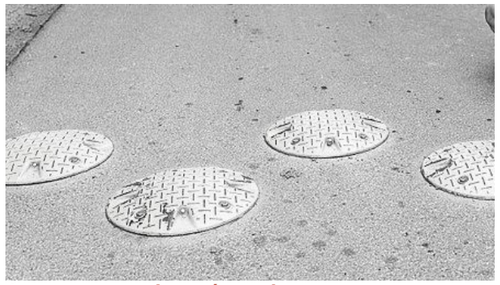
V místě návsi vzniká hned několik nebezpečných dopravních situací, na které návrh reaguje. Průjezd okresní silnice č. 35910 je sice standartně omezen na 50 km/hod, dle zkušenosti místních toto pravidlo ale často není dodržováno, především tranzitní dopravou. Zpomalení je zde řešeno vyvýšenou dlážděnou plochou (navazuje na centrální plochu návsi) a rychlost je zde snížena na 30 km/hod. Přesné dopravní řešení této situace bude předmětem dalších stupňů projektové dokumentace.

Podobný charakter zpomalení je navržen i před budovou školy.

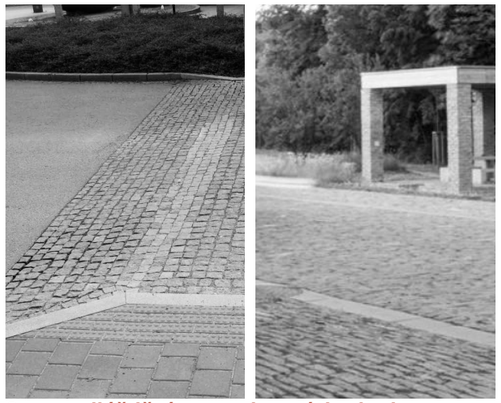
U hřiště je zpomalení dopravy řešeno zpomalovacími polštáři.

Dochází také k úpravě profilu křižovatky v severní části návsi. Podél křižovatky je navržen nový chodník (počítá s rozšířením stávajícího přejezdu přes potok).

Parkování
3 nová kolmá parkovací stání jsou zřízena na centrální zpevněné ploše. Označení parkovacího stání je řešeno vzorem/orientací dlažby. Parkování je doplněno stojany pro kola a nabíječkou pro elektrokola.

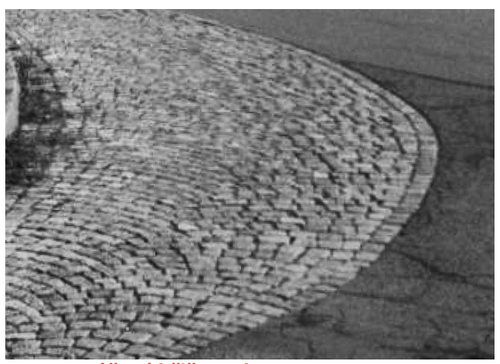
1 zpomalovací prvek

2 dláždění zpomalovacích ploch

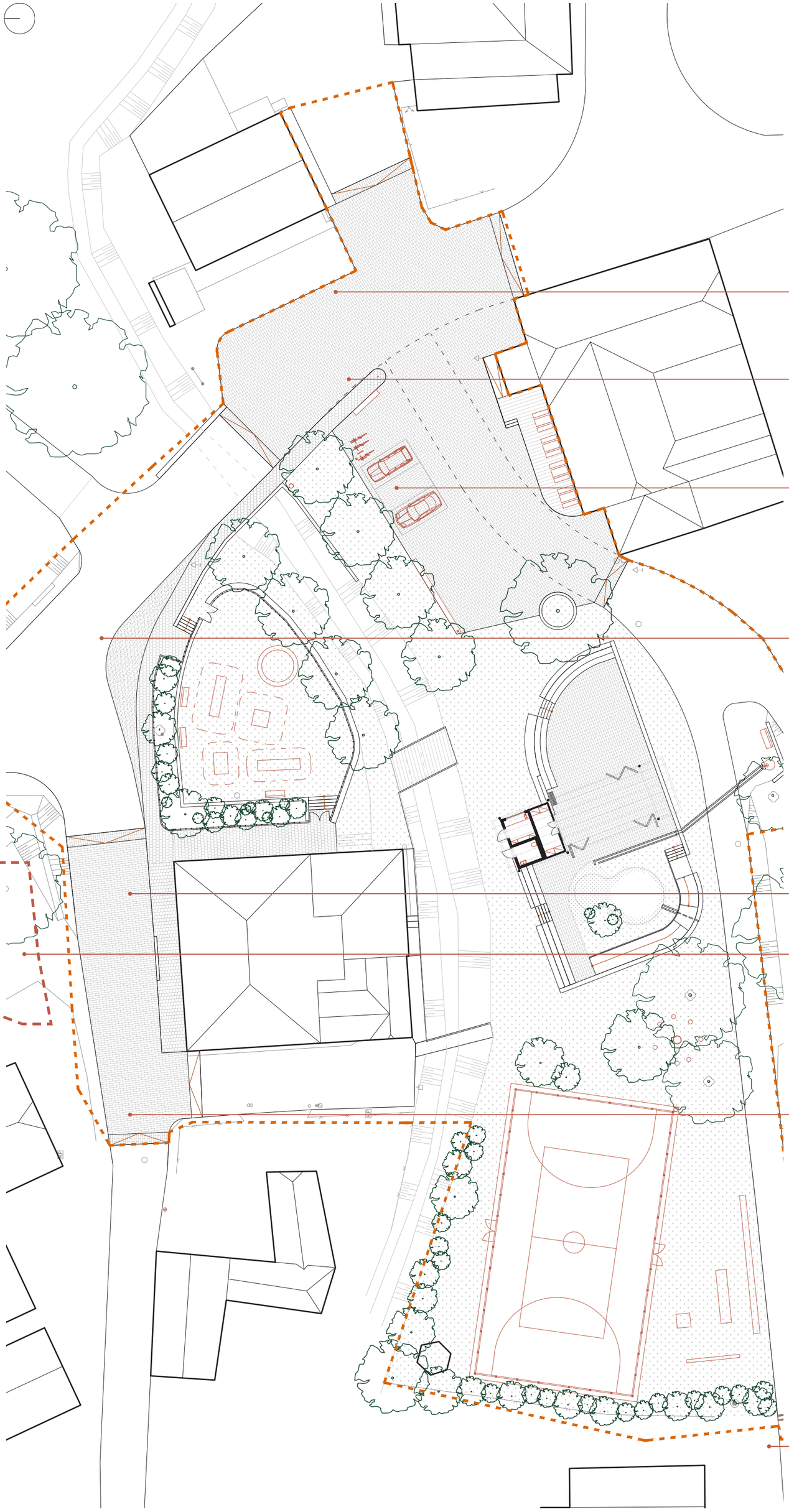
3 chodník

4 zúžení křižovatky

Dopravní řešení

2 centrální plocha návsi
zpomalení dopravy, vyvýšení
materiál: kamenná dlažba

autobusová zastávka
doplnění lavičkou a označením
materiál: kamenná dlažba

3 parkovací stání
materiál: kamenná dlažba, parkovací místo vyznačené vzorem dlažby

4 zúžení křižovatky
materiál: kamenná dlažba

3 chodník
materiál: kamenná dlažba

parkovací stání
oblast není součástí této studie

2 zpomalení dopravy před školou
vyvýšení
materiál: kamenná dlažba

1 zpomalovací polštář

Široký Důl se nachází v mělkém údolí kolem Jalového potoka. Ten určuje lineárnější charakter vsi. Náves, přestože je umístěna ve středu obce, disponuje výhledy do přilehlé krajiny.

Potok
Potok roděluje náves na dvě poloviny. Z velké části je koryto upraveno umístěním betonových dílců. Návrh počítá s jejich odstraněním a nahrazením přírodě bližšími opatřeními - kamenným zpěvněním břehů u budovy školy a osázením vlhkomilnými rostlinami. Na vhodných místech může být potok doplněn nášlapnými kameny.

Zeleň
Na návsi se dnes nachází několik vzrostlých listnatých stromů, ty jsou v návrhu všechny zachovány. Doplňuje je další solitérní listnatý strom. Nevhodné vysoké tůje ohraničující stávající centrální plochu návsi jsou odstraněny a nahrazeny stromořadím vhodnějších listnatých stromů. Ty budou poskytovat příjemný stín a zároveň umožní nerušený průhled prostorem návsi (počátek koruny od 2 m, průměr 7 m). Stromořadí je zopakováno i na druhé straně potoka, kde podobně stíní dětskému hřišti.

Kolem zahrady školky je navrženo zterasování břehu a vysazení nízkých keřů a trvalek. Možné doplnit jedlými rostlinami a keři.

Voda
Na návsi se nachází hned několi zdrojů vody: potok, studna s pumpou, přítok požární nádrže a dešťová voda. Ve stávajícím stavu není systém sbírání dešťové vody nijak řešen. Návh počítá se sbíráním dešťové vody z centrální zpevněné plochy a střechy nového altánu. Ve střední části návsi bude umístěna podzemní retenční nádrž. Voda v retenční nádrži je využívána ke zpětnému zavlažování, přepad retenční nádrže je do potoka.

Na části bývalé požární nádrže se nachází nový biotop/dešťový záhon. Ten sbírá vodu ze současného přítoku požární nádrže a případnou nezachycenou vodu z pumpy (nový povrchový svod). Biotop má pak přepad do potoka.

Zpřesnění systému sbírání dešťové vody je předmětem dalších stupňů projektové dokumentace.

1 živý plot

2 biotop

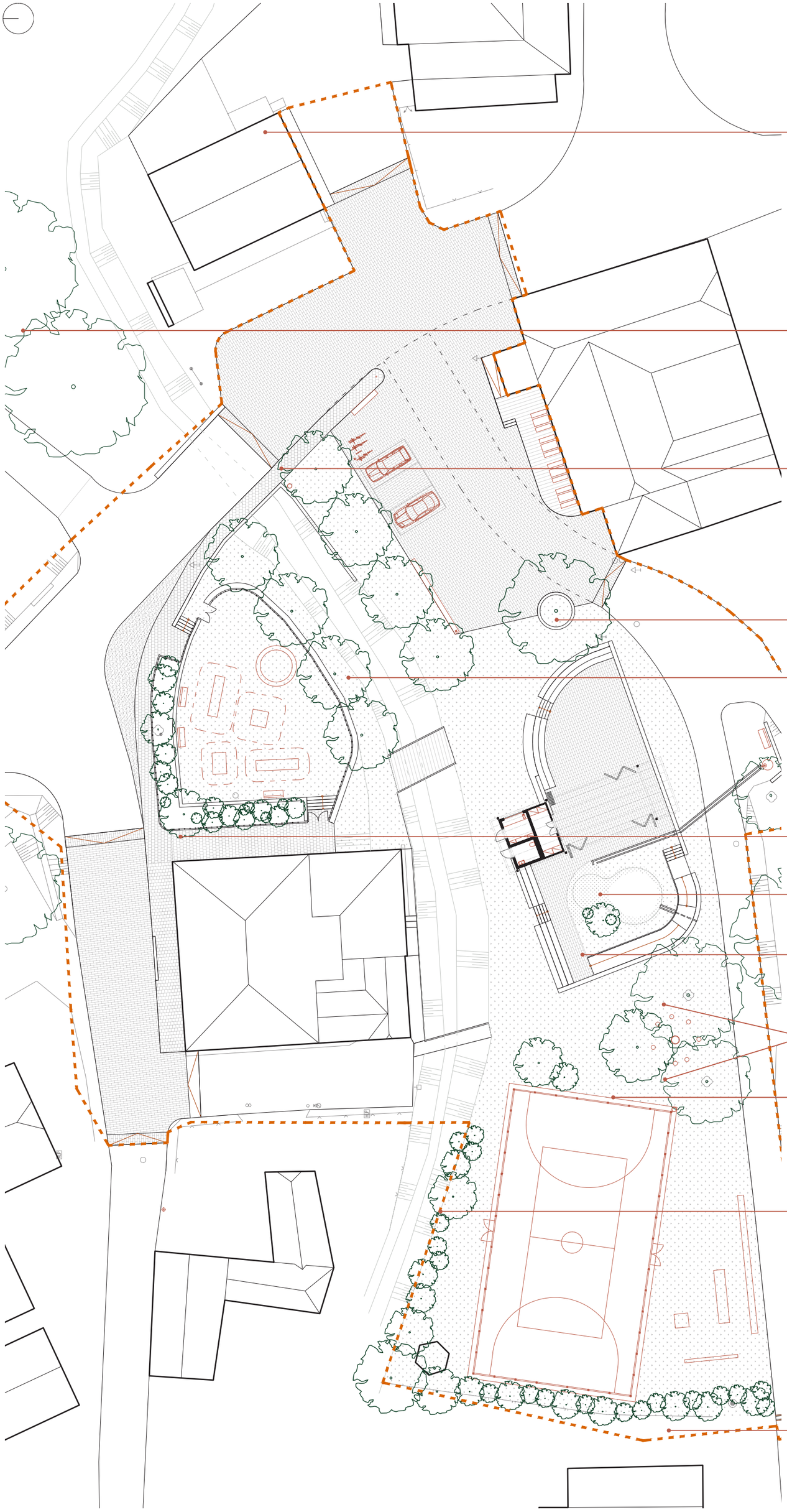

3 terasa

4 potok

5 stromořadí

Krajinářské řešení

trvalkový záhon

stávající listnaté stromy

5 kácení stávajících tůjí
stromořadí
ovocné stromy

solitér
listnatý strom (např.: lípa)

4 osázení břehů
vodomilné rostliny

3 zterasování svahu
osázení trvalkami a menšími keři

2 biotop

Vánoční strom
drobný jehličnan

stávající listnaté stromy

nový listnatý strom

stávající stromy

1 živý plot
keře, drobné stromy

Materiálové řešení

Materiálové řešení odráží hlavní koncepci návrhu - začlenit náves zpátky do organické struktury obce.

Ústředním materiálem se zde stává opuka - lokální kámen. Z té jsou navrženy zídky kolem požární nádrže, zídky oplocení školkového hřiště i opěrné zídky terénních úprav.

Centrální plocha návsi je vydlážděna kamennou dlažbou. Členěním/odstínem dlažby by pak měl být naznačen okraj jízdního pruhu i vymezení parkovacího stání.

Kamenná dlažba je použita i v prostoru bývalé požární nádrže. Doplňkovým materiálem se stává dřevo, ze kterého je provedena nová lávka přes potok, zahrádka hospody a krytí amfiteátrových stupňů.

Zbytek návsi je pokryt trávníkem, v místech kde dochází k častějšímu opotřebení (pod lavičkami, u branek a vstupů) je možné doplnit nášlapnými plochými kameny.

Lávka a bezbariérová rampa jsou doplněny zábradlím z ocelových trubek s výpletem z ocelové sítě.

1 opuková zídka

2 kamenná dlažba

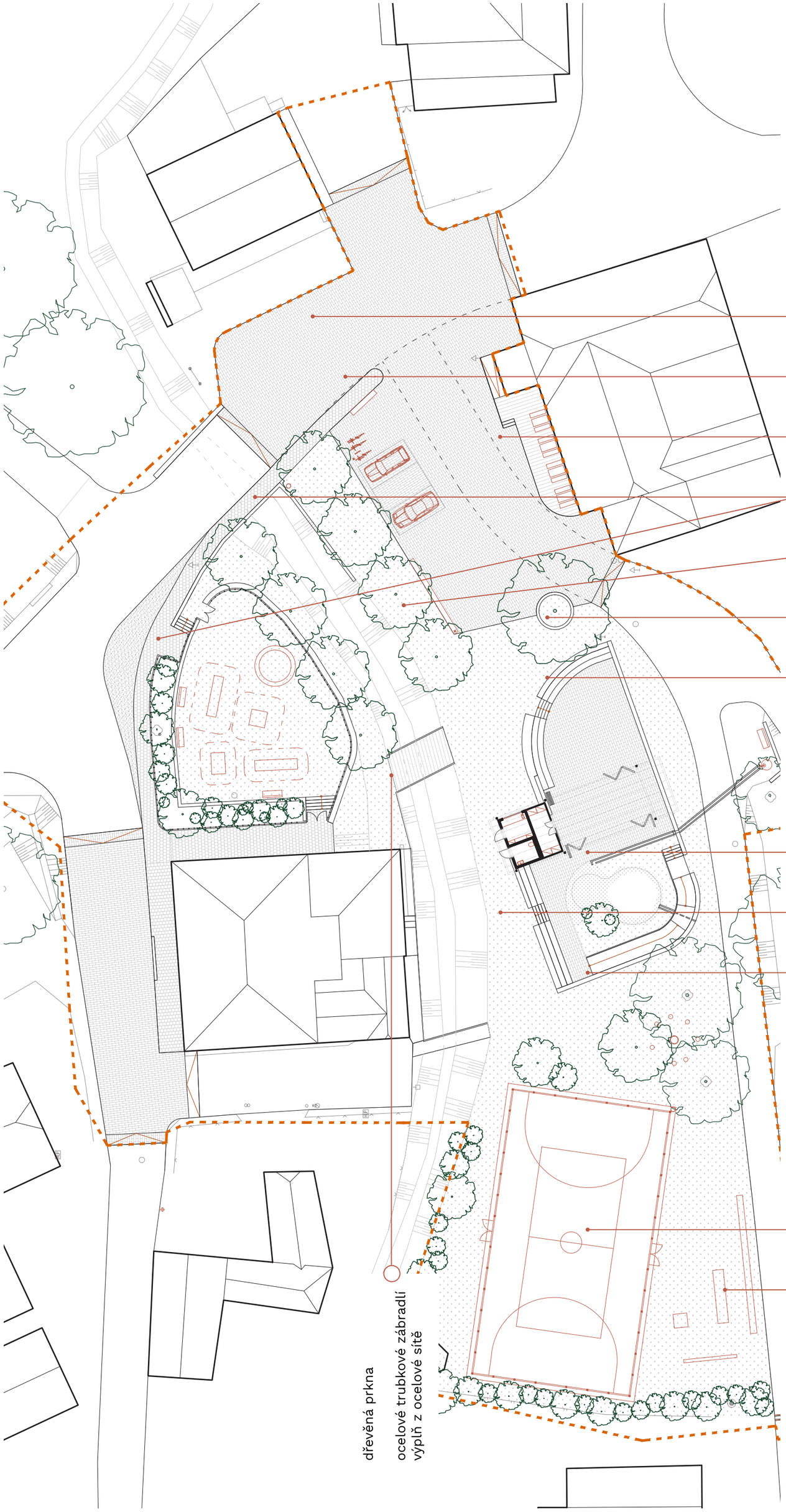
3 dřevěná prkna

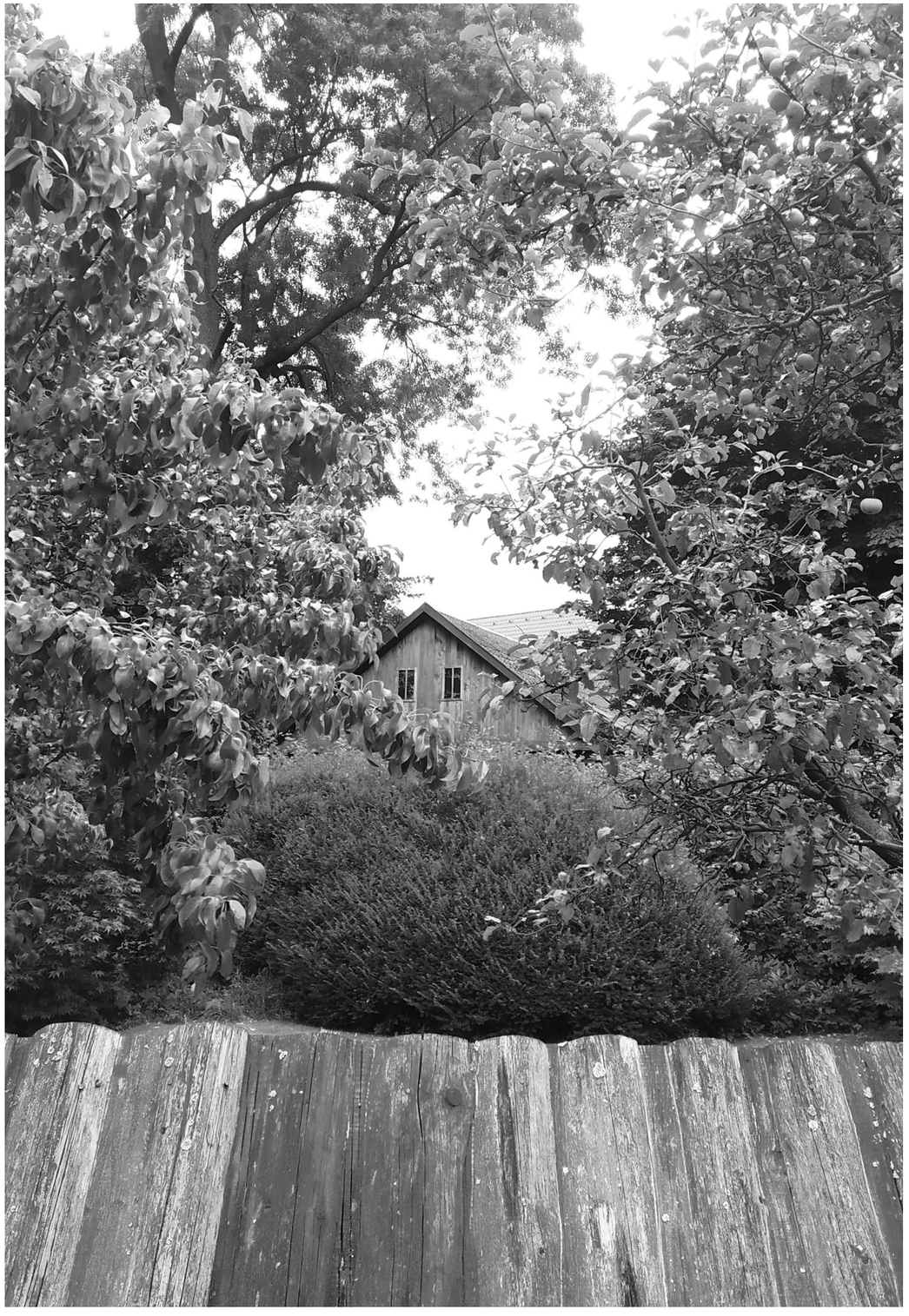
4 masivní dřevo

Materiálové řešení

5 studie venkovní třídy

Požární nádrž
Návrh využívá skoro celou stupu požární nádrže. V části přičlené ke dlážděné ploše je vybudované obloukové auditorium navazující na dlážděnou plochu. ta může sloužit jako taneční parket při různých společenských akcích či jako rozšíření prostoru pro venkovní výuku.

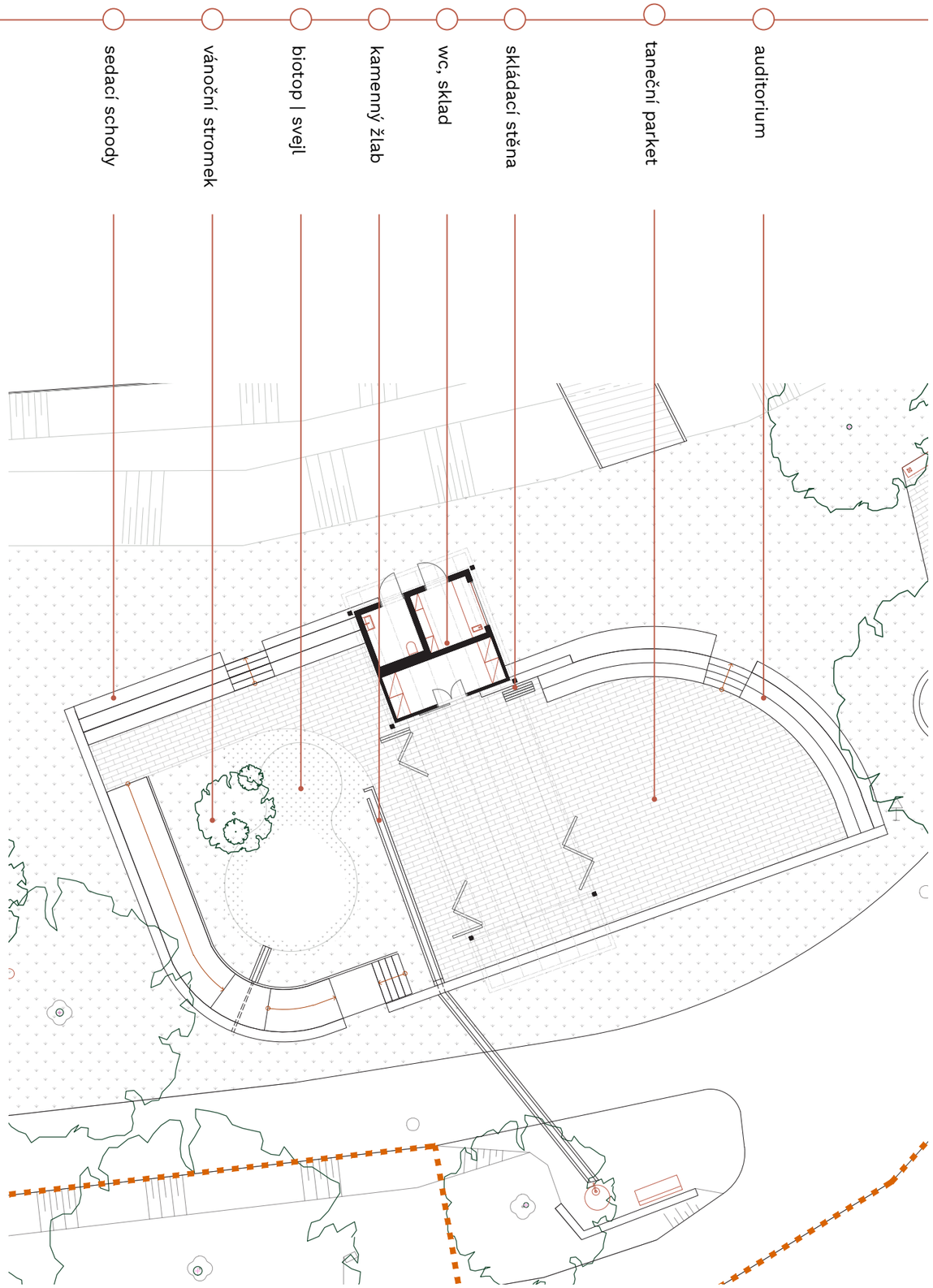
V druhé části, kde se nachází přítok nádrže, je zbudován biotop či dešťový záhon. Do něj je pak taky přes kamenné korýtko přivedena i případná voda z pumpy. U záhonu je umístěn malý jehličnan, který může v zimě sloužit jako vánoční stromeček. Severní strana je taktéž využita na posedové schody.

Do nádrže vede bezbariérová rampa.

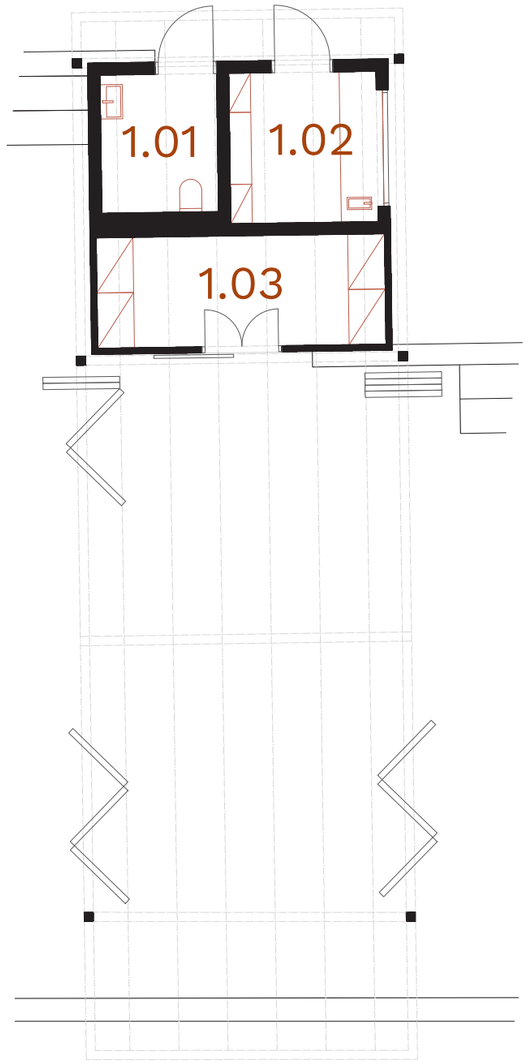
Venkovní třída
Objekt venkovní třídy je umístěn uprostřed bývalé hasičské nádrže. Jedná se o zastřešený pavilon sloužící jako předěl mezi komunitní a sportovní části návsi.

V uzavřené části přístupné z terénu se ukrývá sklad a wc. V části přístupné ze zvednutého dna nádrže se nachází sklad nábytku.

Přístřešek je tvořen dřevěnou konstrukcí, zastřešený průsvitnou krytinou (např. vlněný polykarbonát). Boky jsou opatřeny posuvnými stěnami, které umožní variabilně prostor uzavírat a přizpůsobavat se tak počasí či druhu aktivity. Je tak možné vytvořit závětří pro učící se děti, či vytvořit stěnu na promítání letního kina.

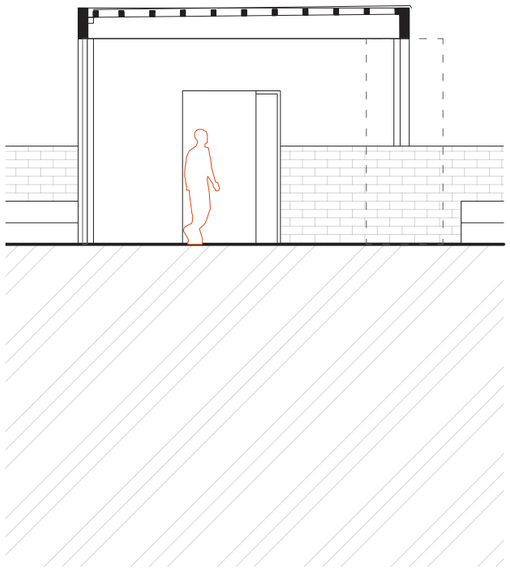

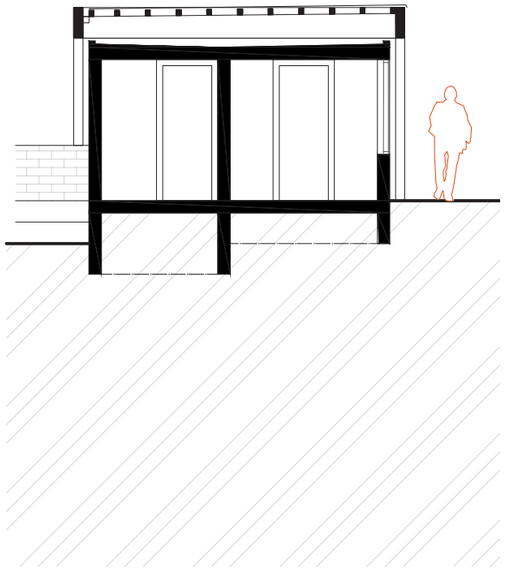
Půdorys
1:100

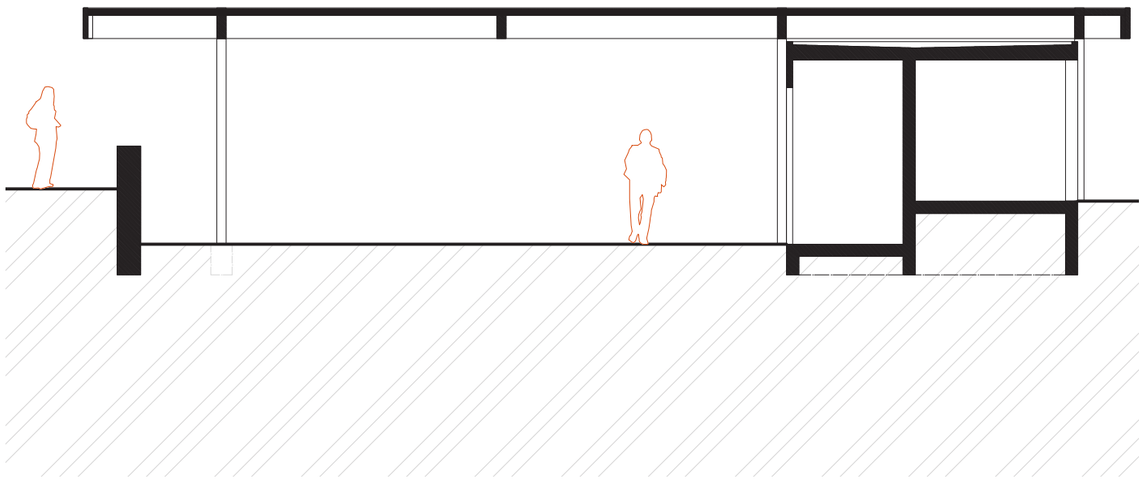

1.01	wc	4,2 m²
1.02	výčep	5,8 m²
1.03	sklad	8,4 m²

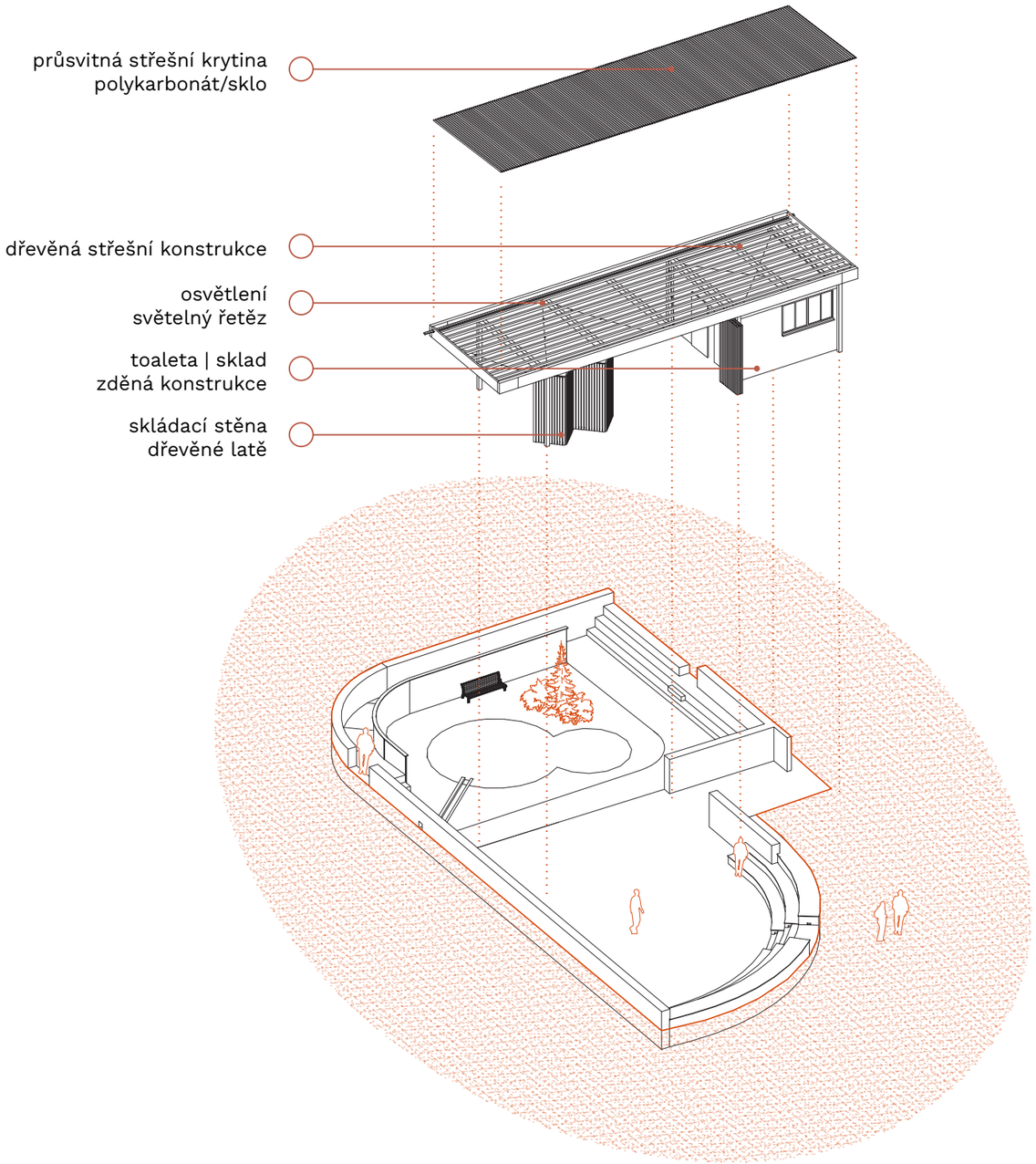
Řezy
1:100

Axonometrie

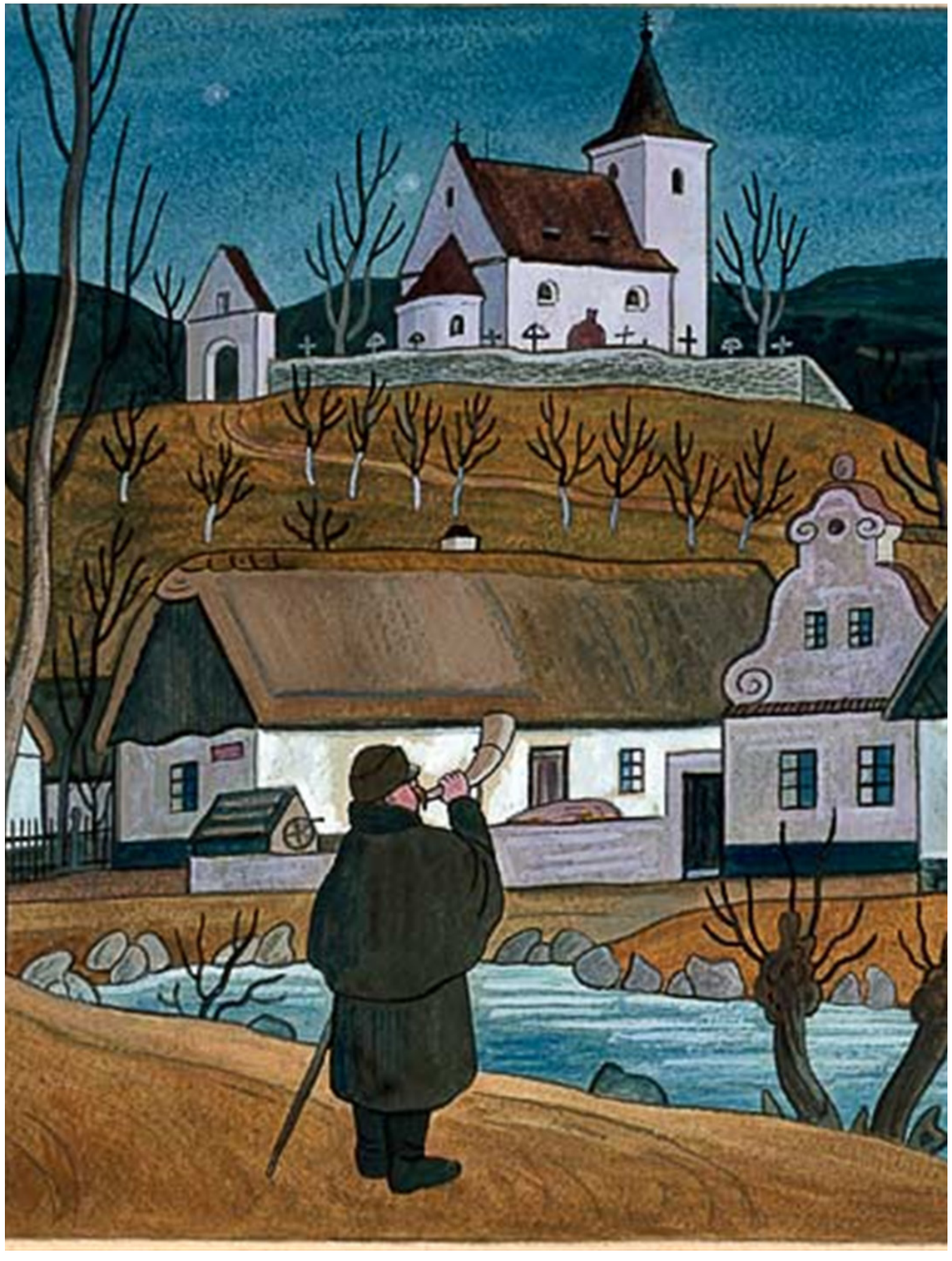

Vizualizace

6 péče o dědictví venkova

Vesnice se vyvíjela po staletí a nová výstavba by měla na tento vývoj navazovat a rozvíjet ho jako nezpochybnitelnou hodnotu. Staletí se utvářela venkovská malebnost a genius loci. Pro místní obyvatele zde jsou důvěrně známá místa, která jsou neoddělitelně spjatá s jejich životy. Tato místa tvoří jejich domov.

Pokud chcete stavět něco nového, musíte nejdříve porozumět tomu, co tu už je. Nikdy se nesnažte vyčnívat nad to, co tu zanechali předci. Pozorujte své okolí a snažte se pochopit vztahy, principy a to, jak věci fungují.

Fungující věci neničte, ale posilujte a rozvíjejte je. Nefungující věci opravte.

Věci vytvářejte tak, aby s okolím splynuly a aby vesnice splynula se svým okolím.

Péče o dědictví vesnice

Budovy ve vesnici jsou těsně propojené se svým okolím, byly v podstatě výhradně utvářeny svým kontextem. Tam kde rostlo hodně vhodného dřeva - stavěly se dřevěnice. Tam kde byla bohatá půda - stavěly se velké grunty. Tam kde topografie terénu neumožňuje rozlehlá stavení - staví se kompaktní objemy.

Až moderní doba umožnila vývojem technologie tuto kontextualitu porušit - a na vesnicích se začaly objevovat cizí materiály, formy i typologie. Ty pak v po staletím kontextuálním okolí vytváří “pěst na oko”. Generické modulové ploty z nejbližšího hobbymarketu, cizokrajné rostliny (např. tůje) nebo třeba syntetické pastelové barvy fasád.

Dá se tedy říci, že obecným pravidlem pro zacházení s budovymi ve vesnici je vycházet z kontextu. Pro Široký Důl to tak konkrétně může znamenat využívání lokálního dřeva a kamene (opuky) nebo třeba používání světlých omítek v okrové, lomené bílé a béžové barvě.

Pár poznámek k péči o domy kolem návsi:

Zateplení
Zateplení je dnes vyžadováno téměř u každého objektu, který se rekonstruuje a není památkou. Zateplit starý dům se dá často i kvalitně, je ale lepší nechat celý projekt zpracovat architektem - ten doladí detaily a vybere vhodný materiál.

Výplně otvorů
Pokud dochází k výměně oken a dveří je obecně dobré respektovat jejich stávající členění a vybrat kvalitní dřevěná okna.

Fasády
Zase platí zásada respektovat kontext. Je tedy lepší používat omítky v barevnosti okolí - okrovou, světle béžovou, lomenou bílou. Obecně budou lépe vypadat omítky a barvy, které vychází z tradičních technologií - hlíněněné a vápenné omítky, minerální barvy.

Ráz vesnice provázán s rázem okolní krajiny. I na tu je tak třeba aplikovat zásadu kontextuálnosti a tvořit ji v souladu s místem. Aktivně vytvářet (ideálně ve spolupráci s odborníky) kvalitní krajinotvorné prky, dbát na biodiverzitu a pracovat s dešťovou vodou.

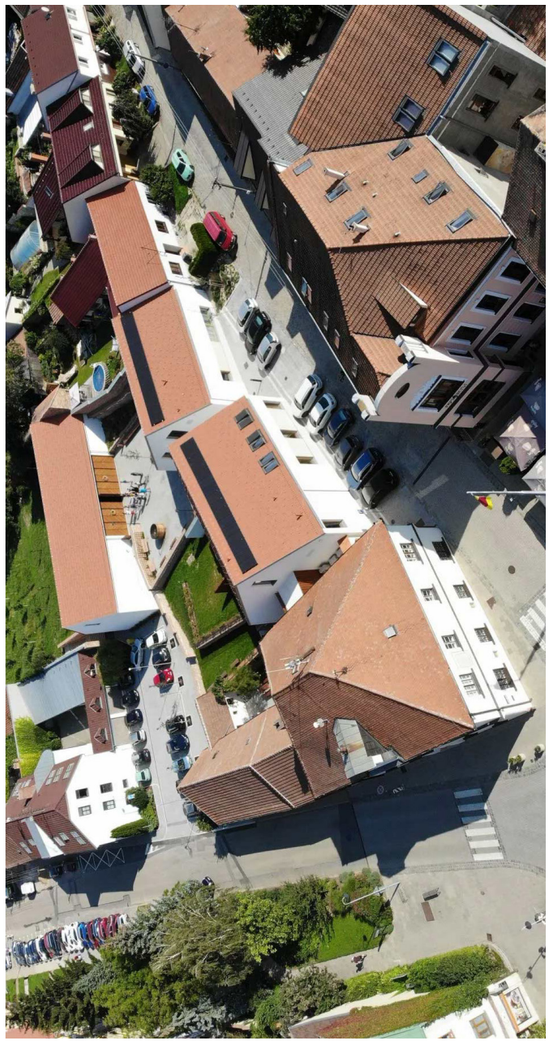

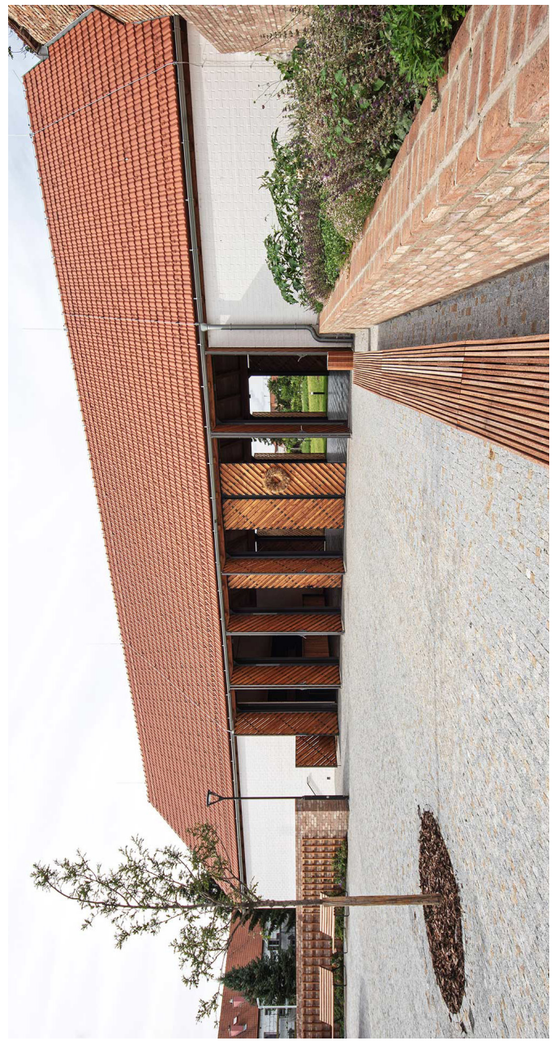

ADR s.r.o.
Javornická palírna

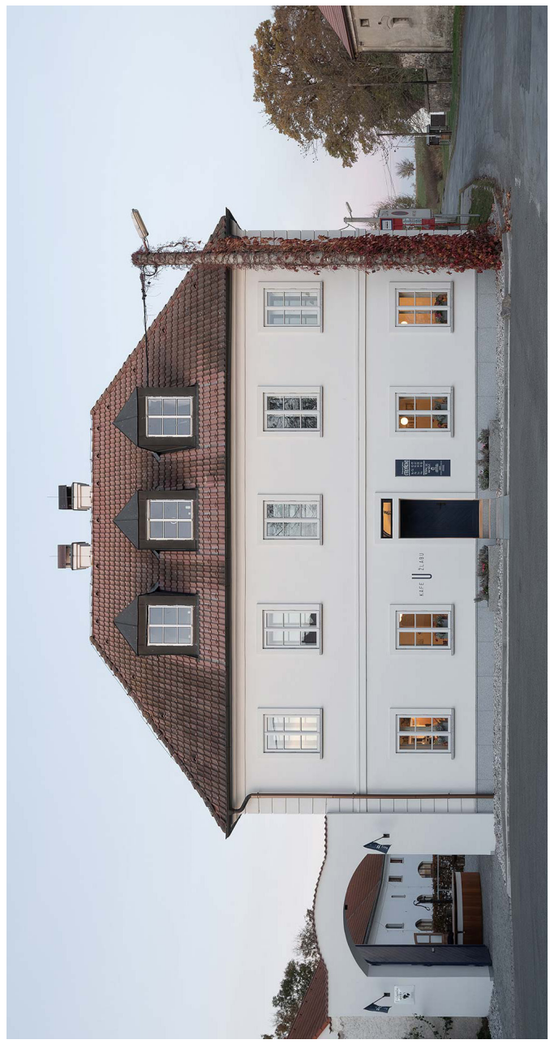
Domy Jinak
Rekonstrukce stodoly na objekt technického zázemí obce Třebešice

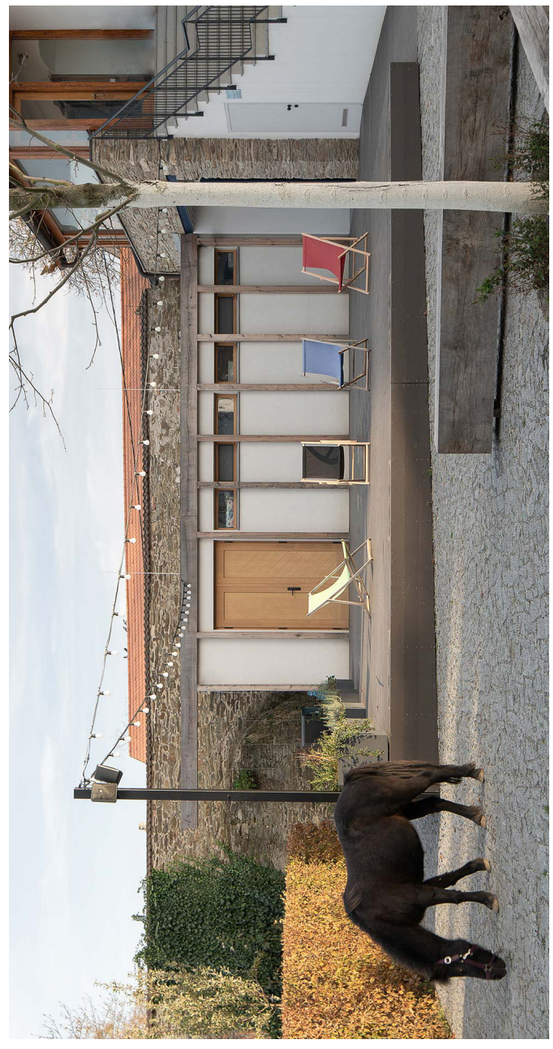

Objektor Architekti
Kavárna Noutonice

44
37

HOSPODA

HOSPODA

